National Library 55253
Gen. Acquisitions Section
OTTAWA, Ont. K1A 0N4
L

3103,6,4/5

VABA EESTLANE

Second class mail registration number — 1089.

VABADE EESTLASTE HÄÄLEKANDJA

ILMUB IGAL TEISIPÄEVAL JA NELJAPÄEVAL

Nr. 84 (3005) XXXII aastakäik — Teisipäeval, 15. novembril 1983 — Tuesday, November 15, 1983 — Üksiknumbri hind 70 senti

Tõestatagu Balti riikide küsimus ÜRO-s

Ühendatud Balti-Ameerika komitee aktsioon

Ühendriikide Kongressi kõrgemas kojas Senatis esitati Vabariiklikusse Parteisse kuuluva Kansase osariigi senaatori Robert Dole'i poolt 27. oktoobril resolutsioon number 80, millega Kongress asuks seisukohale, et Ühendriikid peaksid tõstatama Balti riikide enesemääramise küsimuse Ühinenud Rahvaste Organisatsioonide foorumites, eriti aga ÜRO Inimõiguste Komisjoni järgmisel istungjärgul, veebruaris—märtsis 1984.

Senaator Dole'i ettepanekuga ühinesid nn. sponsoritena veel 18 senaatorit mõlemast ameerika suurparteist ja väga erinevatest Ühendriikide piirkondadest. Nende hulgas on kaks meest, kes on aktiivsed kandidaadid heitluses Demokraatliku Partei presidendikandidaadi nominatsiooni otsustamisel aasta pärast toimuvateks valimisteks — Ohio osariigi senaator, endine astronaut John Glenn ja Colorado osariigi senaator Gary Hart. Resolutsiooni peamine esitaja senaator Robert Dole oli vabariiklaste asepresidendi kandidaadiks kaotajal poolel 1976-nda aasta valimistel ja temast räägitakse kui väga võimalikust pretendendist presidendi kohale aastal 1988. Senaator Dole on muide esinenud aktusekõnelejana Eesti Vabariigi aastapäeva tähistamisel New Yorgis veebruaris 1978. Esitajate hulgas on ka Senati Välissuhete Komisjoni esimees, Vabariiklik senaator Charles Percy Illinois'i osariigist.

27. oktoobril esitatud resolutsioon saadeti arutluseks Senati *Välissuhete Komisjoni.*

Pärast seda hääletab loodetavasti terve Senat küsimuses, kas resolutsioon vastu võtta või mitte.

Samasugune protseduur kordub Kongressi teises kojas, Esindajatekojas.

Terve selle aktsiooni läbiviimiseks on töötanud teiste hulgas energiliselt balti rahvusgruppide keskorganisatsioonide esindaja Washingtonis Joint Baltic-American National Committee ehk Ühendatud Balti-Ameerika Komitee eesotsas oma asjaajajaga, noore lätlanna Anita Bedelis'ega.

Kõnesoleva resolutsiooni teksti esimeses osas nenditakse, et Ühendriigid on pühendunud rahvaste enesemääramise põhimõttele ja järgivad ÜRO põhikirja ning Inimõiguste Üldeklaratsiooni printsiipe. Märgitakse ka ära, et Ühendriikide valitsus ning Kongress on teadlikud resolutsioonist Balti riikide küsimuses, mille võttis vastu Euroopa Parlament 13. jaanuaril 1983 Strassbourg'is. Tekst jätkab järgmiselt:

„Kuna kolm Balti vabariiki, Eesti, Läti ja Leedu ei saanud N. Liidu liiduvabariikideks vabatahtlikult, vaid okupeeriti hoopis sõjaliselt ning inkorporeeriti pärast seda vägivaldset N. Liitu ja on sellest saadik haldatud valitsuste poolt, mis on heaks kiidetud N. Liidu valitsuse poolt ning sellele kuulekad

ja kuna Ühendriigid on järjekindlalt keeldunud tunnustamast ebaseaduslikku nõukogude okupatsiooni Balti riikides ning jätkanud diplomaatilisi suhteid Eesti, Läti ja Leedu iseseisvate vabariikide esindajatega, olgu seetõttu nüüd otsustatud Senati poolt (Esindajatekoja nõusolekuga), et Kongressi seisukohad on järgmised:

esiteks, Ühendriigid, ÜRO liikmena, peaksid täitma oma kohustusi vastavate rahvusvaheliste instrumentide alusel inimõiguste ja põhiliste vabaduste edendamiseks ja nende vastu lugupidamise julgustamiseks Eestis, Lätis ja Leedus;

teiseks, president, toimides riigisekretäri (ehk välisministri) ja Ühendriikide alalise esindaja läbi ÜRO's, peaks astuma kõiki vajalikke samme selleks, et tõstatada Balti riikide enesemääramise küsimust kõikidel vastavatel ÜRO foorumitel, eriti ÜRO Inimõiguste Komisjoni järgmisel istungjärgul esmajärgulise tähtsusega teemana päevakorra punkti all number 9, pealkirjaga „Rahvaste õigused enesemääramisele ja selle rakendamine rahvaste puhul, kes on koloniaalse või võõra võimu all", arutledes seejuures spetsiifiliselt nendel foorumitel järgmisi küsimusi:

(A) (i) jätkuvaid teateid laiahaardelistest inimõiguste ja põhiliste vabaduste rikkumistest Eestis, Lätis ja Leedus, mis puudutavad väljendusvabadust, vabadust usulisteks teenistusteks ja kommeteks omaenda südametunnistuse nõuete järele, vabadust viljeleda oma kultuurilist pärandit, ja vabadust valida omale elukohta ja .....

(ii) isikute tagakiusamist, kes on üritanud rakendada sarnaseid õigusi;

(B) Ühendriikide väga sügavat huvi selle vastu, et Eesti, Läti ja Leedu rahvastele antakse õigus enesemääramiseks, õigus valida omaenda valitsussüsteem, samuti oma majanduslik, poliitiline ja sotsiaalne süsteem ilma igasuguse väljastpoolt tuleva vahelesegamiseta, diversioonita, sunduseta või piiratuseta; ja .....

(C) diskuteerida poliitilist lahendust olukorrale Eestis, Lätis ja Leedus järgmistel alustel:

(1) nõukogude vägede väljavii-mine nendest riikidest,

(11) Eesti, Läti ja Leedu iseseisvuse, suveräänsuse ja territoriaalse puutumatuse respekteerimine, ja

(iii) ühe suveräänse riigi poolt teise suveräänse riigi sise- ja välisasjadesse mittesegamise põhimõtte range järgimine.

Senati sekretär saadab ärakirja sellest ühisest resolutsioonist (inglise keeles „concurrent resolution") presidendile."

Senaator Robert Dole võttis 27. oktoobril Senatis kõnesolevat resolutsiooni esitades ka lühidalt sõna, öeldes muuhulgas, et N. Liit on kõige suurem veel alles olev koloniaalimpeerium maailmas ning nentides Ühendriikide mittetunnustamispoliitikat nõukogude okupatsiooni puhul Balti riikides.

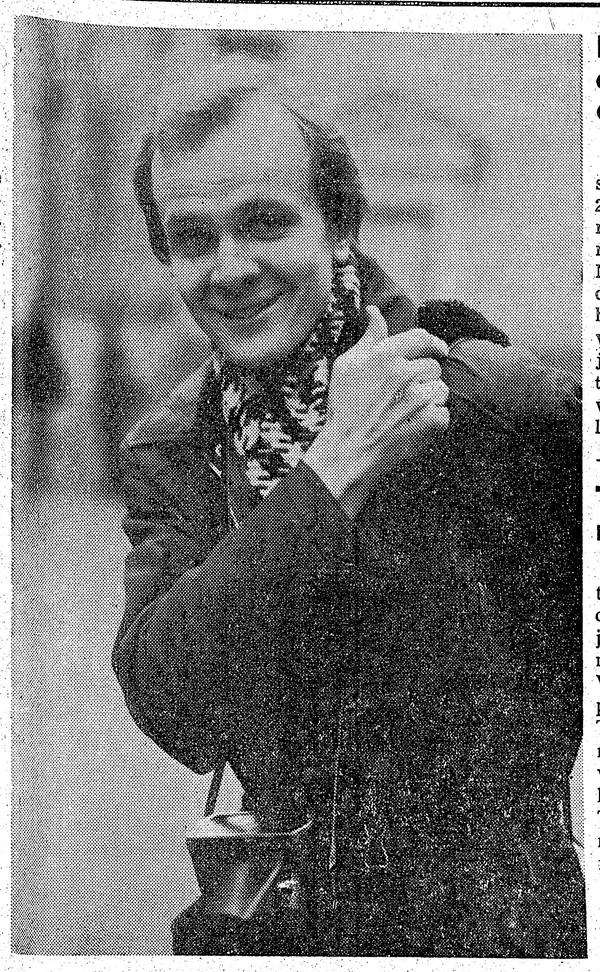

Allan Alajaan, viimane foto vabaduses 1982. a. suvel. Praegu hoitakse teda Leningradi psühhiaatrilises vanglas.

Alajaan Amnesty International'i kaitse alla

Amnesty International võttis eesti dissidendi Allan Alajaani, kes on praegu Leningradi psühhiaatrilises haiglas, oma kaitse alla kui südametunnistuse vangi. Tema kuriteoks nõukogude korra vastu loetakse, et ta katsus kummipaadiga üle Soome lahe põgeneda, millist sammu loetakse „N. Liidus riigi äraandmiseks", sellele lisandub veel süüdistus „illegaalselt välismaale minemise" pärast.

MX-rakettide ehitamisega alustatakse

WASHINGTON — USA Kongressis võeti vastu häältevahekorraga 217—208 otsus tuumalaenguga varustatud suurte MX-rakettide valmistamise alustamine selleks, et N. Liitu saadakse selle abil sundida järeleandmisele relvastuse vähendamiseks. Otsus annab Reagani valitsusele õiguse kasutada 2,2 miljardit dollarit esimese 21 MX-raketi valmistamiseks. Ühendriikide valitsus kavatseb asetada sada sellist Wyomingisse ja Nebraskasse.

Trudeau rahumissioonil

OTTAWA — Kanada peaminister Pierre Trudeau jõudis tagasi oma neljapäevaselt Euroopa-reisilt ja asus plaanitsema järgmist sammu oma maailmarahu missioonil. Viimane kohtumine oli tal Inglise peaministri Margaret Thatcheriga. Ta ütles, et on leidnud piiratud nõusoleku igal kohtumisel, kuid veel on liiga vara teha ettepanekut Washingtonile või Moskvale. Trudeau avaldas oma plaanidest mõningaid detaile Quebeci Liberaalide Partei koosviibimisel.

Trudeau lahkub käesoleval nädalal Jaapani, kus ta arutleb sama küsimust Jaapani juhtidega. Sealt sõidab ta edasi Briti Maailmariigi juhtide konverentsile Indiasse.

Demonstratsioonid Poolas

VARSSAVI — Poola rahutusi kontrollivad politseinikud ajasid laiali demonstreerijad Varssavis, Krakovis ja Gdanskis, kus tuhanded poolakad hüüdsid lööklauseid ja katsusid marssida neile mälestuslikele kohtadele, mis on seotud Poola minevikuga, nüüdsel Poola traditsioonilisel iseseisvuse päeval.

Politsei demonstreeris oma massiivset tugevust kolmes linnas, kus tuhanded inimesed võtsid osa jumalateenistusest, kus austati iseseisvusepäeva ja selle järel ühinesid tänavaprotsessioonides traditsioonilistesse mälestuskohtadesse. Lech Walesa, tänavune Nobeli rahuauhinna laureaat oma tegevuse eest Solidaarsuse inimõiguste liikumises, võttis osa jumalateenistusest, kuid ei võtnud osa ühestki tänavademonstratsioonist.

T. E. AIANDUSKLUBI

Neljap., 24. nov. 1983 kell 7.30 õ. Eesti Majas

Madis Jürima —

Minu töö aednikuna Black Creek Pioneer Village'is.

KÕIK TERETULNUD!

Austraalia astronoom avastas uue linnutee

SYDNEY — Austraalia astronoom Don Mathewson, Canberra observatooriumi direktor, ütles et ta ja ta kaastöölised on avastanud uue linnutee nii lähedal teaduslikus mõttes Maale, et see on otse meie „tagaõues". Ta seletas, et seni tuntud kaks linnuteed, mida tuntakse Magellanic pilvede nime all, on tegelikult kolmest linnuteest koos.

A/S EESTI MAJA TORONTOS

UUSAASTA VASTUVÕTU BALL

31. detsembril 1983 kell 7.30

Tantsuks KAJA orkester — Õhtusöök veiniga — Baar

Eeskava: OLAF KOPVILLEM ja VALVE TALI

Pääsmete müük Eesti Maja büroos neljapäeviti kl. 6—9 õ., alates 17. novembrist, või telefoni teel Aksel Veedla 757-7763.

EKKT

EESTI KUNSTNIKE KOONDIS TORONTOS

XXVIII AASTANÄITUS

Peetri kiriku näitustesaales, 817 Mt. Pleasant Rd.
13.—20. nov. 1983
pühapäeviti kl. 2—9 p.l.
neljap., reede ja laup. kl. 6—9 p.l.
Avasõna kl. 2.15 *RUDOLF LIPP*

Eesti Pensionäride Klubi Torontos

JÕULULAAT

pühap., 27. nov. kell 12.30 p.
Eesti Maja keskmises saalis

Einelaud ✯ Loterii ✯ Käsitööde müük

Juhatus

Eesti Abistamiskomitee ja Ehatare ühine

LOTERII ja NÄITEMÜÜK

laupäeval, 26. nov. kell 2 p.l. Ehatares

KOHVILAUD ✯ Kõik teretulnud

Toronto Eesti Skaudisõprade Seltsi

Kotkajärve 30. juubeliball

laupäeval, 19. novembril 1983 Toronto Eesti Maja suures saalis algusega kell 7.30 õhtul

Eeskava ✯ Einelaud ✯ Baar ✯ Tants

Laudade ettetellimine ja pääsmed: Bruno Lindre — 421-5541

Pääsme hind $7.50

VABADE EESTLASTE HÄÄLEKANDJA

VABA EESTLANE

VÄLJAANDJA: O/Ü Vaba Eestlane, 1955 Leslie St. Don Mills, Ont. M3B 2M3

TOIMETAJA: Hannes Oja

TOIMETUSE KOLLEEGIUM: Karl Arro, Heino Jõe, Olev Träss

TELEFONID: toimetus 444-4823, talitus (tellimised, kuulutused, ekspeditsioon) 444-4832

TELLIMISHINNAD Kanadas: aasta $51.—, poolaastas $28.— ja veerandaastas $15.—

TELLIMISHINNAD väljaspool Kanadat: aastas $65.—, poolaastas $35.— ja veerandaastas $18.—

Aadressi muudatus 70 c. — Üksiknumbri hind 70 c.

KUULUTUSTE HINNAD üks toll ühel veerul: kuulutuste küljel $4.75, tekstis $5.—, esiküljel $5.50

FREE ESTONIAN

Published by Free Estonian Publisher Ltd.
1955 Leslie St. Don Mills, Ont. M3B 2M3

AABS'i neljandal Balti sümpoosionil tegevad olnud avajad ja.etttkannete pidajad. Vasakult dr. Olev Träss, Toronto ülikooli Vene ja Ida-Euroopa Uurimiste Keskuse direktor Gleb Chekulin, prof. Rein Taagepera ja dr. Romuald Misiunas.

Foto: Vaba Eestlane

Kommentaar

Juubelikorporatsioonid

Sel sügisel möödub 70 aastat kahe eesti akadeemilise organisatsiooni asutamisest. Sündinud väga erinevais olukordades, oli kummagi tekkimine omaette tähtsusega samm eesti rahva kultuuriloos.

Meenutades Tartu eesti üliõpilasorganisatsioonide tekkelugu, oli paljude haritlaste soov tsaariaegses Tartu ülikoolis asutada ühine organisatsioon eestlastele edutamaks vastupanu saksa ja vene kultuuride survele eestlaste iseteadvusele. Aga juba Eesti Üliõpilaste Seltsis leidus kaks voolu — need, kes tahtsid moodustada korporatsiooni ja need, kes tahtsid EÜS'i pidada erinevaks korporatsioonidest. Endised EÜS'i liikmed moodustasid siis korporatsiooni Fraternitas Estica (1907) ja Sakala (1909). EÜS'i jäid peamiselt „antikorporandid". Aga isegi Fraternitas Esticas ei suudetud ühist teed leida ning 1913 moodustasid endised Fraternitas Estica liikmed korporatsioon Ugala.

Võrreldes Ugalat ja Frat. Esticat, lelab vähe sarnasusi nende kommetes. Ugala asutamine näitas, et inimesi ei saa isegi korporatsioonide tugeva distsipliini juures viia üheie arvamusele. Teiste korporatsioonide loomist Eesti Vabarilgi ajal soodustas kindlasti teadmine, et juba enne vabariigi loomist ei tarvitsenud kõik üliõpilased üksmeelselt ühte organisatsiooni kuuluda. Isegi EÜS'ist eraldumine ei täitnud kõikide üliõpilaste vajadusi; ka pidi korporatsioon kaheks jagunema, kuna inimestel olid erinevad arvamused. Ja Eesti vabariigis oli küllaltki palju eriarvamusi, hea näide oleks poliitliste parteide. üleküllus. Üks üliõpilasorganisatsioon oleks Tartu ülikoolis andnud vähem võimalust demokraatiale.

Kui mõned Frat. Estica liikmed tulid otsusele, et nende arvamused ei ole kooskõlas Frat. Estica kaasvõitlejate enamuse arvamustega, siis nad eraldusid asutamaks Ugalat. See oli suur samm demokraatliku vaimu rajamisele Tartu ülikoolis. Mõlema korporatsiooni eesmärgid olid samad, aga teguviis erines. Tänapäeval on raske otsustada kummal oli õigus — võiks arvata, et mõlemal olid omad voorused. Mõnda probleemi saab mitmel viisil lahendada ja mida rohkem teid kasutatakse, seda parem võimalus on lahenduse leidmiseks. Ugala asutamine ja edasipüsimine tänapäevani, aga ka Frat. Estica püsimine, olles möödunud aastal tähistanud oma 75, aastapäeva, näitab, et sel korral olid mõlemad lahendused õiged; mitmekülgsuses on tihti jõud.

Korporatsioon Rotalia sündimine samal ajal Peterburis oli hoopis teine näide, sest tänapäeval on Rotalia vanim püsiv väliseestlaste organisatsioon. Korporatsioon Vironia asutati muidugi juba 1900 Riias, olles sellega vanim eesti korporatsioon, aga Riia ja Peterburi üliõpilastel oli üks peamine erinevus: Riias õpiti, kuna seal oli ainuke saksakeelne polütehnikum Vene keisririigis. Eestlased õppisid seal, aga läksid Riiast edasi mujale. Riias elas suhteliselt vähe eestlasi ja suurem osa eesti üliõpilasi tuli mujalt.

Peterburi olukord oli erinev. Eestlasi õppis Peterburis rohkem kui Tartus, seal elas rahkem eestlasi ka kui Tallinnas — ja need olid sinna permanentselt elama asunud. Olukord oli sarnane tänapäeva väliseestlaste omale Torontos. Eestlastele ei olnud vaja olla eestlased, see oli neile rohkem takistuseks suurlinnas. Siis hakkasid Rotalia asutajad tundma huvi Eesti vastu; kaks asutajaliiget Jüri Uluots ja Otto Tief said pärast isegi Eesti Vabariigi peaministreiks. Pärast revolutsiooni tegutses Rotalia Berliinis, Varssavis, Tartus ja Tallinnas. Ta alustas väliseestlaste korporatsioonina, mis oli välismaal õppivate eestlaste korporatsioon, nagu seda alguses oli Vironia ja hiljem Väinla, oli Eesti korporatsioon ja tänapäeval jälle välis- ja nüüd ka pagulaseestlaste korporatsioon. Sellise mitmekülgse ajalooga on Rotalia ka arvukam eesti korporatsioon tänapäeval, nagu ta oli seda juba vabariigi lõpuaastatel ja

(Järg lk. 3)

Grenada järellainetus

Nagu seda juba ette võis ennustada, järgnes Ühendriikide Grenada operatsioonile läänemaailma avalikkuses tugev järelkaja, mis ühest küljest kiidab heaks president Reagani kiire ja ettenägeliku sõjakäigu kommunismiohust vallutatud saareriigile, kuid teisest küljest atakeerib ka presidenti ja Uhendriikide valitsust, tembeldades selle rahvusvaheliste õiguste rikkujaks, agressoriks ja väikeste riikide vaenlaseks. President Reagani vastu suunatud kallaletungid on suures enamuses erakordselt sihilikud ja kantud sümpaatiast kommunistlikkudele rezhiimidele, kuid sedaliiki kriitika kõrval leidub ka rohkelt sõnavõtte ja kirjalikke kommentaare, mis kubisevad ignorantsusest, olukordade valesti hindamisest ning sageli ka lihtsameelsest idealismist.

Paljud Reagani kritiseerijad lähevad sellele libedale teele, et nad võrdlevad Uhendriikide sõjajõudude maandumist Grenadas venelaste okupatsiooniga Afganistanis. Midagi pole tõest kaugemal, kui selliste võrdluste tegemine, kuna ameeriklased ei ehitanud oma NATO liitlaste abiga Afganistanis kiiretele sõjalennukitele lennuvälja ning ei tassinud sinna massiliselt relvi, et ehitada Afganistanis üles oma sõjalist tugipunkti. Seda tegid aga kuubalased, venelased ja põhja-korealased Grenadas, kuhu oli veetud juba kohale suuremal hulgas relvi ja sõjalist varustust, mida kavatseti salajaste kokkulepete põhjal tulevikus pidevalt täiendada.

Grenadas Uhendriikide luureekspertide kätte sattunud dokumentidest ja sõjalise varustuse koondamisest võib järeldada, et N. Liit ja Kuuba kavatsesid Grenadast kujundada suurema sõjalise väljaõppe treeningala, kus oleksid saanud oma ettevalmistuse need partisaniüksused, keda kavatseti saata Ladina-Ameerika riikidesse kommunistlikku revolutsiooni organiseerima ning kehtivaid valitsusi kukutama. Invasiooniga paljastatud salajaste kokkulepete põhjal kohustusid N. Liit ja Põhja-Korea saatma Grenadale muu-hulgas 4000 kuulipildujat, 2500 automaatpüssi, 7000 müni, 15.000 granaati, 60 soomustatud transportautot ja sõjaväelisi mundreid 10.000 mehele. Nende arvude põhjal on ka kõige suurematele kahtlejatele selge, et Moskval ja Havannal olid Grenadal suured plaanid ja ulatuslikud kavatsused, mis ei piirdunud mitte ainult Grenada väikese sõjaväe ülesehitamisega vaid tuhandeid mehi hõlmava punase partisaniarmee formeerimisega, väljaõpetamisega ja relvastamisega.

Kui Reagani kritiseerijad lähevad vaikides mööda sellest suurest ohust, mida oleks toonud kaasa Kuuba kõrvale teise N. Liidu tugibaasi rajamine Kariibi mere piirkonda Uhendriikide ja Ladina-Ameerika riikide külje alla, siis seda enam tõstetakse esile ja analüüsitakse Uhendriikide maandumist Grenadale rahvusvaheliste seaduste aspektist lähtudes. Kritiseerijate hulgas ei ole mitte ainult Kuubale, Nikaraaguale ja teistele marksistlikele rezhiimidele sümpatiseerivad pahempoolse kallakuga kommentaatorid ja poliitikud, vaid ka rahvusvaheliste küsimuste eksperdid ja juhtivad riigitegelased, eesotsas Kanada peaministri Pierre Trudeauga ning ülatuslikult ka Briti peaministri Margaret Thatcheriga.

Kanada peaminister Trudeau läks Grenada invasiooni kritiseerimisel võrdlemisi kaugele, küsides, mis juhtuks siis, kui Uhendriigid võtaksid endale õiguse saata oma armeed kõikidesse nendesse maadesse, kus ei valitse demokraatlik süsteem. Sellise küsimuse esitamine on hüpoteetiline, mis taotleb ilmselt tähelepanu kõrvale juhtimist Uhendriikide invasiooni tegelikest põhjusist ja eesmärkidest. Washingtonis arvestati tõenäoliselt juba ette Trudeau hoiakuga ning ei informeeritud Kanadat invasiooni kavatsustest enne kui ameerika mereväeõdurid Grenadale oma dessandi tegid.

Grenada sündmuste analüüsijate ja Reagani vastaste hulgas on rohkesti ka neid, kes leiavad, et Uhendriikide president ei austanud oma operatsioonide teostamisel Ameerika Riikide Organisatsiooni põhikirja ja Rio Lepingut, mis nõuavad sellistel juhtudel teiste Ameerika riikidega koostööd ja Liitunud Rahvaste Organisatsiooni põhimõtetele rajatud eeskirjadest kinnipidamist. Ühtlasi peetakse vajalikuks esile tõsta küsimust, kas Uhendriikidel oli selleks küllalt tõendeid, et Kuuba ja N. Liit kavatsevad rajada Grenadale oma kommunistliku baasi ning ohustada Uhendriikide ja kõigi teiste selle piirkonna riikide julgeolekut.

Selliseid küsimusi võib juba tagantjärele esile tõsta ja nende ümber polemiseerida, kuid tegelik elu näitab, et demokraatlik pool jääb alati kaotajaks, kui ta hakkab ennast julma diktaatorlikel printsiipidel tegutseva agressori vastu kaitsma sajaprotsendiliste demokraatlike põhimõtetega. Seda ei teinud läänеriigid Teises maailmasõjas ning seda ei saa nad teha ka nüüd, kui nad kavatsevad üle kogu maailma läkitatud kommunistlikke hordisid taltsutada ja nende edasitungi pidurdada. Grenada puhastamisest kuuba löögimeestest ning N. Liidu ja Põhja-Korea nõuandjatest ei oleks tõenäoliselt kunagi midagi välja tulnud kui Washington poleks tegutsenud kiirelt ning oleks hakanud nõu pidama ja arutama teiste riikidega, mida antud olukorras ette võtta.

Omamoodi „ballyhoo" on väited, et Uhendriikidel ei ole enam võimalik rahvusvahelisel foorumil, eriti Liitunud Rahvaste Organisatsioonis N. Liitu ja Kuubat kritiseerida, kuna venelased võivad kohe vastuväitena esitada Grenadat. Sellistel väidetel ja kalkulatsioonidel pole kõige vähematki kaalu, kuna N. Liidu ja Kuuba sõjalise toetuspunkti likvideerimist Grenadal ning seal demokraatliku süsteemi kehtestamist ei saa kuidagi võrrelda kommunistliku diktatuuri pukki aitamisega Afganistanis, selle maa alalise okupeerimisega ning kohalike elanike kallal sooritatud vägivallategudega. Kuna ameeriklaste ja teiste läänеriikide kriitika Moskva vastu seoses Afganistani okupeerimisega ei andnud ka enne Grenada sündmusi mingeid tulemusi, siis tunduvad sellised väited ainult tondi maalimisena seinale.

K. A.

Veel on Balti ajaloost vaja palju teada

Prof. Rein Taagepera loeng 4. Balti sümpoosionil

Asjasel AABS'i 4. Balti sümpoosionil (vt. kirjeldus Vaba Eestlane nr. 82) vaatles prof. Rein Taagepera oma esimesel ettekandel „Balti ajaloo suuunas: lahendamatud probleemid" demograafilisi küsimusi.

R. Taagepera ütles, et mitmed demograafilised küsimused vajavad veel uurimist, kuna kaotused rahvastikus pole tasakaalus. Nii on näidatud ühes Balti riigis suurimaks kaotuseks 60.000, rahvaloenduse tulemused aga näitavad 100.000 kahanemist. Mis on saanud neist vahepealseist?

Elanikearvu suurenemist ja vähenemist aastate järgi on R. Taagepera uurinud juba 1959—1979 ja osalt ka 1950—1958 aastate osas (R. Taagepera, Journal of Baltic Studies 12, 1981). Aastane ülevaade annab pildi rahvastiku kujunemisest. Rahvastiku arvu on mõjutanud ka sündivuse vähenemine ja emigratsioon Venemale.

R. Taagepera ütles, et võmase N. Liidu rahvaloendusega on midagi viltu. Sellest ei selgu, miks lätlaste arv vahepealsete aastate jooksul vähenes. Mis on juhtunud Latgales, kus rahvaarvust litlaste osa on üllatavalt palju vähenenud, kas nad on venestunud?

Vaadates ajajärkude kaupa, alustas Taagepera 1939. aastast, mil rahvaarv oli teada Eestis ja Lätis, väljaarvatud Leedu, kus viimane rahvaloendus oli 1926. aastal.

Aastad 1940—49 on peaaegu täielik tühimik. Selle aja sisse kuuluvad küüditamised, mõrvad, vabatahtlik väljarändamine. Saksa andmed on mõnes osas saadaval, kuid suurte aukudega. Nii pole teada, kas juudid (eriti Leedus) on rahvaarvu kaasa arvatud, samuti kuidas on Vilniuse piirkonnaga, mis Leedu külge liideti. See võib mõjutada üldarvu sadade tuhandete piiris.

Küsimusi on palju, sest pole teada selle aja Balti riikide etnilise koosseisu suurust Eestis. Nii oli 1942. a. eestlaste osa punaarmees eesti üksustes 70%, kuid hilisemad täiendused tehti venelastega.

Puudutades N. Liidu andmeid, ütles ta, et nõukogude dokumentatsioon tekitab probleeme; venelased ei valeta igakord, nad just teevad uurijad narrideks.

1950—1958 on teada totaalne rahvaarv ja immigratsiooni numbrid üsna hästi, aga rahvaarvu rahvusliku koosseiu protsent on küsitav.

1959. a. peale on andmed juba tuntud. Raamatupidamine peab olema aga tasakaalustatud. On vaja teada kui palju vene immigrante on kolmes Balti riigis, mida saab lähedaselt arvestada, kasutades ühe riigi andmeid teise riigi puuduvate andmete puhul.

Minnes tegelikust Balti ajaloost 1940—1980 võrdlevasse ja hindavasse, märkis ta, et täpsed Balti sündmuste kirjeldused on alles alguspunktis ja sissejuhatused laiematele analüüsidele.

1939. a. neutraalsusest rääkides iseloomustas ta seda, et see polnud ideaalne. Kuidas seda võrrelda Rootsi neutraalsusega samal ajal, kus neutraalsus oli realistlikul alusel (väga tihedas koostöös sakslastega).

Võrreldes Balti sündmusi tuleb näha Soome-Balti reaktsiooni 1939. a. sündmusile, kui N. Liit esitas oma baaside nõuded. Balti vanemad riigimehed, kes tundsid hästi venelasi, andsid vastuhakuta alla, nooremad teinuks nagu soomlased tegid.

Aga ainulaadne selle ajastu ajaloos on 1945—43 kestnud metsavendlus. See on ainus moodsa aja partisaniliikumine, kus ilma välise abi ja toetuseta nii kaua suudeti vastu panna.

Kuidas võib üks inimene muutuda äärmuslikuks rahvuslaseks kuni oma rahva reetmiseni? Quisling Norras, mõned prantsuse fashistid, H. Mäe, Petras Kubiliumas. Ta vaatles selle psühholoogilisi põhjusi, ka Semperi ja Varest ning teisi, kes olid opositsioonis koduste Balti autoriteetsete valitsejatega, läksid aga kaasa Stalini diktaatorlusega.

Veel on selle ajastu ajaloos vaja teada, mis juhtus, et leedulased keeldusid saksa sõjaväkke minemast, kuna eestlased ja lätlased läksid arvukalt. Kas Leedul oleks nüüd parem olukord, kui nad jäänuks sakslaste alla, nagu Molotov-Ribbentropi kokkulepe ette nägi? Leedulased valisid venelased; nüüd võinuks neil olla satelliitriik. Miks olid Leedu partisanid üleriiklikult organiseeritud, Eestis ja Lätis aga lokaalsete gruppidena. Aga ka 1941. a. oli Leedul organiseeritud põrandaalune liikumine enne kui sakslased tulid. Eestil oli see väga primitiivne. Kuid sama oli ka 13. sajandil, kus ühinenud leedulased suutsid vastu panna. Kas on olemas mingisugune ajalooline tsükkel?

Ka oli kolhoseerimine Leedus palju aeglasem pärast 1949. a. küüditamisi, kui Eestis peagu paari kuuga olid kõik talumehed kolhoosides. Need küsimused vajaksid selgitamist.

Suslov juhtis küüditamisi Leedus, kas ka Lätis ja Eestis? Miks oli 1950. a. puhastus parteiliikmete hulgas ainult Eestis, aga mitte Lätis ja Leedus? Kas on Lätis ja Leedus 1950—53. aastad „ajalooline auk", kus üks osa parteitegelasi on koos oma nimedega kadunud?

Prof. R. Taagepera on Balti ajaloo viimastest 40-st aastast palju juba lahti uurinud. Kogenud autorina teab ta, et raske on paljudele küsimustele läheneda, kuna arhiivid on teisel pool ja kõigile pole ligipääsuvõimalusi.

Aga paljust kirjutatakse tema ja leedulase dr. R. Misiunase raamatus „The Baltic States: Dependance years 1940—1980". Selle vastu oli sümpoosionil väga suur huvi, peagi olid varutud eksemplarid müüdud.

U-137 kapten sai karistada

STOKHOLM (EPL) — N. Liidu allveelaeva U-137 komandör sai karistada, ta tegi ühe vea, kuid peale selle ka teisi vigu, sõnas ajakirjanikele nõukogude poliitik Vadim Zagladin, kes Stokholmis SIPRI konverentsil esindas Nõukogude Liitu.

Ta keeldus nimetamast millisel kujul komandör Pjotr Gushinit karistati selle eest, et ta paar aastat tagasi läks oma Whisky-tüübist allveelaevaga karile Gåsefjärdenis, Karlskrona skäärides.

Tegelikult on tegemist esmakordse juhusega, kus mõni N. Liidu esindaja ametlikult väljendab end komandöri saatuse kohta.

Siiski on aga varem liikunud mitteametlikult kuuldused, millede kohaselt Gushin otsekohe arreteeriti ja anti sõjaväekohtu alla.

Hiljem olevat teda nähtud kusagil Siberi vangilaagris.

Vadim Zagladinilt küsiti muuseas, et kui kõik lennukid peavad respekteerima territoriaalpiire, kas sel juhul sama asi kehtib ka allveelaevade kohta.

Muidugi, vastas Zagladin ja lisas juurde, et N. Liit esitas Rootsile ametliku vabanduse territoriaalpiiri rikkumise puhul Karlskrona skäärides.

Seevastu aga eitas ta kategooriliselt hilisemaid piiririkkumisi.

„VABA EESTLANE"
on valvel eestlaskonna
üldhuvide eest!

VALVEARST NÄDALALÕPUL

19. ja 20. nov.
dr. T. Kuutan, tel. 751-6141

26. ja 27. nov.
dr. M. Leesment, tel. 481-6834

Eestlase surm liiklusõnnetusel New Yorgis

New Yorgi all-linnas, Lafayette St. juhtus esmaspäeva, 24. oktoobri hommikupoolel raske liiklusõnnetus. Üle tänava läinud Jenny Haanile sõitis peale veomasin, paisates ta maha tänavale. Kadunu toimetati küll peatselt politsei poolt haiglasse, kus ta kaotas meelemärkuse ja suri.

Surm saabus arvatavasti sisemiste raskete vigastuste tagajärjel, ja enne kui kohale jõudsid ta perekonnaliikmed, kelledele saadi õnnetusest teatada kadunul kaasas olnud aadresside tõttu.

Jenny Haan pärines Tallinnast. Ta oli 78 a. vana ja elas Lexington Avel, Manhattanil.

Vaipade ja mööbli keemiline puhastus

„Staingard" hinna sees Söögituba, elutuba ja koridor

$59.95

Pensionäride kortereile hinnaalandus. Samuti akende pesemine.

Peeter Valing

Tel. 690-4961

Olev Mikiveri kunstinäitus Stokholmis

Olev Mikiveri õlimaalide näitus avati oktoobri teisel poolel Stokholmi Eesti Majas ja oli avatud peagu novembrikuu keskpaigani, olles ergutavaks sündmuseks kunstihuvilistele. Näitusel oli välja pandud 18 õlimaali, mis eranditult kuulusid kunstniku viimase kolme aasta toodangusse. Mikiveri austajad võisid täiel sõõmul nautida kunstnikule omast koloristlikku sära ja juba avamistseremoonia lõpuks oli umbes kolmandik töödest müüdud. Näituse avas sissejuhatava sõnavõtuga poeet Ilmar Laaban.

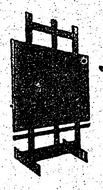

MAALIKUNSTNIK
JOANN SAARNIIT
STUUDIO
488-5895
567 ROEHAMPTON AVE.
TORONTO, ONT. M4P 1S7.

Eesti Video Klubi Stokholmis

Stokholmis on organiseeritud Eesti Video Klubi sealsete elusündmuste salvestamiseks. Hiljuti salvestati noorteinstruktori Jaak Akkeri referaat, mida hiljem näidati skautliku nooruse aastakoosolekul Norrköpingus. Alles oma tegevuse algusel olev klubi on tänulik annetustele ja toetustele.

Kommentaarid...

(Algus lk. 2)

on nüüd enam-vähem samas olukorras kui ta oli asutamise ajal.

Kui arvestada, et Rotalia on vanim püsiv väliseestlaste organisatsioon, on ilmne, et need põhimõtted, mis olid eestlastele tähtsad tsaariaegses Peterburis on meile tähtsad veel tänapäeval. Kas poleks mõeldav tänapäeval Peterburi eestlaste olukorda uurida, rakendamaks neid teadmisi meie rahva kasuks tänapäeval?

W. Mart Laanemäe

Metsamärgi kursusest osavõtjad noortejuhid Toronto Eesti majas. Esimene rida vasakult: Jüri Laansoo, Maimu Nõmmik, Ilmar Kütt, kursuse juht Jaan Lepp, Kaarel Truuvert, Lydia van der Veen, Arnold Tralla, Ingrid Piil. Teine rida: Rein Pajo, Linda Roosipuu, Endel Mell, Ingrid Kütt, Pearu Tamm, Anne Orunuk, Reet Roosimägi, Ingrid Kivi, Ellen Valter, Tiina Martjak, Enn Kurvits. Foto: Ervin Aleve

KOLHOOSITURG

Erakaubanduse tegevusest okupeeritud kodumaal

N. Liidus, aga ka Eestis on tekitanud arusaamatusi, pahandusi ja meelekibedust nõukogude kaubanduse vormid. Riiklike hindadega pole alati toiduaineid saadaval, kuigi need on madalamad. Hinnad kolhoositurul kujunevad vastavalt nõudmistele ja pakkumistele, kusjuures turu kaubakäivet ei plaanita. Kolhoosi turukaubandus kujutavat endast omamoodi baromeetrit, mis iseloomustab riikliku kaubanduse olukorda.

Toitlusprogrammi kohaselt peavad kolhoositurud ja komisjonikaubandus aitama tõmmata kaubakäivesse täiendavaid toiduainevarusid, sealhulgas ka isiklikes abimajandeis toodetuid. Sellele tulevat laiendada kolhoositurgude võrku, parandada kaubanduse organiseerimist turgudel ja tugevdada nende materiaal-tehnilist baasi, kirjutab Rein Arumaa, N. Liidu Kaubanduskonjuktuuri Teadusliku Uurimise Instituudi Eesti Filiaali vanemteadur „Rahva Hääles" (nr. 116, 18. mail 1983).

KOLHOOSITURGUDE OSA EESTIS

Praegu on Eesti territooriumi linnades 24 kolhoositurgu 6334 müügikohaga ja 38 paviljoniga, mille ehitamiseks on saadud pikaajalist pangalaenu. Põllumajandeid kohustati andma omalt poolt transportvahendeid isiklike abimajandite saaduste ülejääkide turule toimetamiseks. Kui kõrvutada turukaubanduse praegust seisu sellega, mis see oli aastakümneid tagasi, siis olevat näha, et seoses riiklikus kaubanduses põllumajandussaaduste müügi pideva kasvuga on kolhoositurgudel müüdavate toiduainete kogused tunduvalt vähenenud.

Kui Tallinna, Tartu, Pärnu ja Narva turgudel müüdi 1950. aastal 9100 tonni kartuleid, 1960. a. 5400 ja 1982. a. ainult 1700 tonni. Kapsaste müük on aga vähenenud ligi 7 korda, porgandeid müüdi 4 ja liha 10 korda vähem. Ent samas suurenes puuvilja ja marjade müük 127, kurkide müük kasvas 1,6 kordseks ja tomatite müük 2,8 kordseks.

Ilmselt läksid eramajapidamised tulutoovamatele aladele. Praegu olevatki kolhoositurul kõige suurem tähtsus just elanike varustamisel puu- ja köögiviljaga. 1982. a. oli turukaubanduse osatähtsus Tallinnas puuvilja ja marjade müügil 4,1, juurvilja müügil 3,5 ja kartulite müügil 2,3%. Liha müügil oli see vaid 0,3%.

Et kolhoositurgudel müüdi puuvilja ja marju nii suures koguses, olevat tingitud esiteks nende vähesest kasvatamisest kolhoosides ja sovhoosides ning teiseks sellest, et kauba kvaliteet ja valik riiklikus kaubanduses ei vasta alati ostjate nõudmistele. Kuid halvasti on korraldatud ka erasektorist puuvilja ja marja kokkuost.

ERAMAJANDITE OSA KOLHOOSITURUL

Kuigi kolhoosituru nimetus eeldaks nagu eeskätt kolhooside toodangu müügi suurt osatähtsust, olevat see tegelikult väga väike. Neljal Eesti turul müüsid kolhoosid kapsast vähem kui 8%, kurki alla 3%, porgandit ja peeti alla ühe protsendi ja kartuleid ainult 0,1% realiseeritud üldkogustest.

Sellest on näha kui suur on kolhoositurgudel eramajandite osa. Aga edaspidi olevat loota kolhoosi- ja sovhooside osa suurenemist.

Sel eesmärgil on neile nüüd lubatud müüa kokkuleppehindadega juurvilja, marju ja köögivilju (väljaarvatud mugulsibul ja küüslauk) kolhoositurgudel kuni 10% ulatuses plaanitud kokkuostukogusest.

KOLHOOSITURU KÕRGEMAD HINNAD

Kolhoosituru müügihinnad kujunevad nõudmise ja pakkumise vahekorra tulemusena. Pakkumise vähenemine põhjustab turuhindade tõusu, mis on riiklikest hindadest kõrgemad, selgitab K. Arumaa vabaturu põhimõtteid sotsialistliku ühiskonna liikmeile.

Riiklikes kauplustes ei vastavat tihti põllumajandussaaduste kvaliteet ostjate nõudmisele, turul müüdavate kaupade kvaliteet olevat aga parem, mis tingivat ka kõrgema hinna, aga praegusi suuri hinnavahesid ei saadavat lugeda normaalseiks. Nõutakse et hindade lähendamisele, s.t. turuhindade alandamisele peavad mõju avaldama riiklikud asutused. Mõnedes liiduvabariikides (Gruusias, Moldaavias) on püütud katseliselt kehtestada turgudel piirihindu, mis aga pole andnud soovitud tulemusi.

TEENUSTE BÜROO LÕIKAB VAHEKASUSID

Kuid olevat veel teine ja tõhusam võimalus hindade majanduslikuks reguleerimiseks — tuleb suurendada põllumajandussaaduste müüki kaubanduslike teenuste büroo kaudu. Selline talitus organiseeriti esimesena Eestis juba möödunud aasta suvel Tallinna kesktrurul. Büroo ülesanne on osta elanikelt ja aianduskooperatiividelt põllumajandussaadusi ja müüa neid turul. Kaup ostetakse kokkuleppehindadega, kusjuures kaubanduslik mahahindlus müügikulude katteks on 10%. Büroo müügipunktides on kaupade hinnad keskmiselt 10—15% individuaalmüüjate müügihindadest madalamad, mis soodustavat üldist hinnataseme langust. Büroo osatähtsus üldises turukoguses on siiski väike: 1. juulil 1982 kuni aastalõpuni müüdi büroo vahendusel ostjaile aedvilja, kartuleid jm. 56 tonni ulatuses 71000 rubla eest.

Alates käesoleva aasta 1. veebr. on büroo vahendusel lubatud müüa lisaks toiduainetele ka lilli; seekord aga kaubanduslik mahahindlus on 20%. Paljud lillekasvatajad, kel pole aega ise turul müüa, kasutavat lillede müügi võimalust, kuigi hinnad on erasektorist madalamad. Tänavu alustati büroo vahendusel müüki ka Nõmme turul.

KOLHOOSITURGUDE ARV VÄHENEB

Kolhoositurgude materiaal-tehniline baas ei vastavat vajadustele. Viimastel aastatel on väikeste turgude likvideerimisega turgude arv kiiresti vähenenud. Kui 1960. aastal oli 54, siis 1982 veel 24 turgu. Küll on müügikohtade arv turgudel pidevalt suurenenud. Ainult Tallinnas pole kahest turust küllalt.

1970. a. oli liha ja piima kontrolljaamu 18. ja külmutusladusid 12 turul. Viimase kümne aasta jooksul nende arv pole oluliselt suurenenud. Et turgude majanduslikku olukorda tugevdada, tõsteti 1981. a. ühekordset turumaksu 20 kopikalt 30 kopikale, sellega saadavat turgude materiaaltehnilist baasi arendada.

1984. a. alustatakse Tallinna kesktrurul kinnise turuhoone püstitamist 3600 ruutmeetrilise põrandapinnaga, kus on ettenähtud 200 müügikohta; 150 ruutmeetrit antakse kaubanduslike teenuste büroo käsutusse.

Kolhoositurgude mahajäämust ei saavat lühikese ajaga tasa teha, kuid tuleb kõike teha turukaubanduse parandamiseks, seda juba nüüd aegaviitmata. Eelkõige tulevat organiseerida kõigil suurematel turgudel kokkuostu bürood. Kolhoosnikekodude vähesuse tõttu kinnitada turud hotellide juurde ja varuda kolhoosnikele hotellidesse vajalik arv kohti. Tulevat sõlmida lepinguid toiduainete saamiseks ja laiendada reklaami turgudel osutatavate teenuste kohta; kas ostjate või müüjate ligimeelitamiseks jääb selgusetuks.

Viinavendi koheldakse karmilt

Eestis peeti oktoobri alul liiklusnädal, mil teostati kontrollimisi teedel. Selle aja jooksul peeti kinni 557 sõidukit, mille juhid ületasid eitenähtud sõidukiiruse. Kõige rohkem tabati kihutajaid Pärnu linna ja rajooni piires.

Kuid ka viinavennad ei jäänud kontrollijate pilgu alt kõrvale. Tallinnas jäi vahele 37, Kohtla-Järvel 20 purjus sõidukijuhti. Kogu Eestis kõrvaldati roolist aga 168 alkoholijoobes või -lõhnalist sõitjat.

Sõit katkestati 137 inimesel, kel puudus auto-, mootorratta- või traktorijuhi luba. Kõiki liikluseeskirjade rikkumisi toimus 3.—9. oktoobri ajavahemikus 1860. Kõigile kiiruse ületajaile, kokku 557-le määrati rahatrahvi 10—50 rubla.

MÜÜGIL

NAER ON TERVISEKS

Tõestisündinud lugusid ja kõdijutte

Koostanud JÜRI NÕGES, Pildid MIHKEL ALAS

Hind $8.—, saatekulu 70 c

Müügil Vaba Eestlase talituses

Lembitu vanemad ja juhid koos

Praktilised asjad ja kasvatusküsimused

Möödunud neljapäeva õhtul toimus Peetri kiriku noorteruumis skautüksus Lembitu Maleva poiste vanemate ja juhtide ühine nõupidamine 36 osalejaga. Juhtide poolt esitati rida lühireferaate, millele järgnes arutlus. Vanematelt tuli soove ja nõuandeid üksuse tööks — mitte kasutada lumesaane lõbusõidukitena suusalaagris ja uuendada üksuse telgivarustust eelseisvaks maailmalaagriks. Noolepoiste vanemad ja juhid arutasid oma eriküsimusi.

Skautüksus Lembitu Malev harrastab pidevalt ja vähemasti kord aastas juhtide ja poiste vanemate skautluse probleeme kodu-poolsest vaatevinklist ja tihendada sidemeid vanemate ja juhtide vahel. Moodus on osutunud tõhusaks — vanemad võtavad elavalt osa üksuse üritustest, talgutest ja ka majandusasjade korraldamisest. Koosolekul laekus liikmemakse ja $400.— üksuse toetuseks.

Koosoleku avas ja tervitas kokkutulnuid maleva vanem Heino Jõe, andes juhtidele sõna lühireferaatideks.

Skautliku kasvatuse astmelisest süsteemist rääkis Vello Soots, Evald Oder — ohtlikest asjadest, mis skautlus annab poiste kätte — püss ja terariistad, Riki Laanvere — vetelpääste- ja ujumistreeningust, Vikk Vessmann — mereskautide purjetreeningu korraldamisest,

dr. Jaan Roos — skauditööst arsti seisukohalt, Ants Evard — skautluse ja noortetööd toetava eesti ühiskonna vahekordadest. Eelseisvat ESTO-84 ja maailmalaagri Eesti Lipp ülesannetest ning nendega kaasnevatest kohustustest eesti perekondadele ja skautüksustele rääkis Heino Jõe.

Noolepoiste juhtide referaatide seeria avas Anne Linkruus, tutvustades noolepoiste töö põhimõtteid. Hunduraamatu ja Lembitu noolepoisi raamatu kasutamisest kõneles Tormi Jõgeda. Erik Konze kirjeldas, kuidas poissi õnnelikuks teha hundutöö kaudu, Vivian Holmberg puudutas koonduse korraldust, puudumiste teatamist ja poisi kohustusi koondusel. Ingrid Kivi esitas huvitava mõtte poiste ja vanemate ühiskoondusteks.

Elav vestlus läbirääkimiste ajal kinnitas, et vanemad tunnevad suurt huvi poiste skautlemise vastu

ja on sisulistest probleemidest teadlikud: laagrite ja väljasõitude korraldus, telgivarustus, majandusküsimused j.m. Tiiu Kolga andis üle tsheki uute telkide jaoks.

Koosolekul pakuti tass kohvi küpsistega ja noolepoiste juhid ning vanemad tegid „ületunni" oma asjade arutamiseks.

Lembitu Maleva eelseisvas tegevuskavas on üksuse 34. aastapäeva pidustus Peetri kiriku ruumides laupäeval, 26. novembril kell 17.00 ja võimla-ujula-koondus poistele laupäeval, 10. detsembril Earl Grey koolimajas. Jõulukoondus on 17. detsembril ja tegevus pärast pühi algab uuesti 7. jaanuaril. Lembitu Maleva aastane tegevuskava on kõikidele maleva liikmetele välja saadetud koos juhtide-rulliga ja ripub iga korraliku skaudi kodus töölaua juures seinal.

TORONTO FLOORING
145 Sheppard Avenue E., Unit 4
Telefon 224-2688

Supplier and installer of carpets, sheet vinyl, resiliant flooring, ceramic and glazed tiles, hardwood.

Phone for monthly specials

Lauri Partanen

VABA EESTLANE

kaks korda nädalas

	Maksab Kanadas:	Väljaspool Kanadat:
Aastas	$51.—	$65.—
Poolaastas	$28.—	$35.—
Veerandaastas	$15.—	$18.—

KIRIPOSTIGA + SAATEKULU

	Kanadas:		Väljaspool Kanadat:
aastas	$56.—	+ $42.—	$47.—
poolaastas	$30.—	+ $21.—	$24.—
veerandaastas	$16.—	+ $10.50	$12.—

VÄLJASPOOL KANADAT ja USA-d:

LENNUPOSTIGA aastas $129.—, poolaastas $67.— ja veerandaastas $35.

Aadressi muudatus 70 centi. Üksiknumbri hind 70 centi

Kanada aadressidele palume märkida „POSTAL CODE" ja USA aadressidele „ZIP CODE"

Pangatshekk või rahakaart kirjutada Free Estonian Publishers nimele.

Tellimine saata:

VABA EESTLANE

1955 Leslie St., Don Mills, Ont. M3B 2M3

Palun mulle saata VABA EESTLANE aastaks / poolaastaks / veerandaastaks — tavalise / kiripostiga alates .... 19..... Tellimise katteks lisan $..... siinjuures rahas / tshekiga / rahakaardiga. **(Rahn saata ainult tähtkirjas).**

Nimi .....

Aadress .....

.....

.....

.....

ARMAST

JÜRI JUURAND'IT

sündinud 6. mail, 1906. a. Tartus
surnud 10. novembril, 1983. a. Kitcheneris

mälestavad sügavas leinas ja kaastundes JUTALE ja PRIIDULE

KARL ja ENDA AUN
TÕNU ja CAROL AUN
WERNER ja ENE HARTEL
EVA KOKLA
HEIKKI ja IVE LEESMENT
JOHN ja MERIKE MARTIN
ENN ja ENE TUNDO
TEODOR ja CHARLOTTE TONDI
HEINRICH ja VALENTINE PENT
LUDVIG ja ASTA GLAASER
ENN GLAASER

KALJU ja ÕIE JAASON
HEITI ja VIIVE JAASON
UNO ja TIIU JAASON
FLERETTE KÄGU perekonnaga
BERNHARD ja ILSE RÄTSEP
TAMMI ja MEEDI RUUTOPÕLD
HILDA VOLTRE
REIN ja MURIEL VOLTRE
MATTI ja RUTH VESKIMETS
PEETER VANKER perekonnaga
JAAK VANKER perekonnaga

KALLIST ISA, VANAISA JA ÄIA

WASSILI KANGUR'it

sündinud 6. detsembril 1901 Tõstamaal
surnud 3. novembril 1983 Magog'is, Quebec

mälestavad leinas

TÜTAR, LAPSELAPSED ja VÄIMEES

KAUAAEGSET ARMAST PEREKONNASÕPRA

JÜRI JUURAND'it

mälestavad leinas

LEENI TSARAS
ILSE ja IREENE perekondadega

Armast

JÜRI JUURAND'it

mälestab

MARIA AHI ja pere

Egon Rannet surnud

1. novembril suri kodumaal 72-aastane kirjanik Egon Rannet. Ta oli sündinud 29. novembril Tallinnas. Kirjanduslikku tegevust alustas lühinäidendite, satiiride ja olukirjeldustega. Kõige suuremat edu saavutas draama „Kadunud Poeg" (1958), mida sotsialismimaades on esitatud üle paarisaja korra. Viimaseks tööks on romaan „Kivid ja leid", millele pidi veel teinegi köide ilmuma. Teenides punaarmees, miilitsas, nõukogude kohtus, oli ta täiel määral sealse sotsialistliku ühiskonna truu teenija.

Leinateateid

Halmstadis, Rootsis, suri 21. augustil Hirlanda Kelemit, sündinud 20. veebruaril 1900 Ridalas.

Tartus suri 13. augustil Aleksander Raid, tõlkija ja pedagoog, sündinud 2. jaanuaril 1913 Gatshinas.

USA-s suri 13. augustil Helve Falls, neiuna Millistver, sündinud 24. aprillil 1929.

Sao Paulos, Brasiilias, suri 19. augustil Linda Meister, sündinud 1. jaanuaril 1910 Tallinnas.

Victorias, Kanadas, suri 13. augustil Valter Raudsepp, sündinud 3. aprillil 1910 Puiastus, Viljandimaal.

Santa Rosas, Kalifornias, suri 17. augustil Siiri Maidre, neiuna Tamleht, sündinud 7. märtsil 1918 Tallinnas.

USA-s suri 8. augustil Leo Pärg.

Bridgetonis, USA-s, suri 12. augustil Alviine Laurson, sündinud 6. augustil 1911 Eestis.

Eestis suri 23. juunil Ria Idlane-Pääro.

Kalifornias suri Minna Emilie Tammiste, sündinud 1899 Valgamaal.

Stokholmis suri 27. juulil Miralda Oflora Tiits, neiuna Ilmas, sündinud 28. augustil 1911 Väinjärvel.

USA-s suri augustis Selma Lübeck, sündinud 20. novembril 1905 Võrus.

Rootsis suri 23. augustil Aleksander Muhin, sündinud 9. märtsil 1912 Eestis.

USA-s suri juulis Raoul Soomre sündinud 1934.

Floridas suri 17. augustil Voldemar Koppel, sündinud 14. mail 1906.

San Franciscos suri 18. augustil Lubov Klaas, sündinud 21. septembril 1902 Saaremaal.

USA-s suri 15. augustil Salme Berendsen, sündinud 21. aprillil 1886 Koerus, Järvamaal.

Austraalias suri 25. augustil Juta Puust, neiuna Laasi, sündinud 16. augustil 1904.

Baltimores, USA-s, suri 24. augustil Hilja Leinjärv, sündinud 25. augustil 1895 Pärnus.

New Jersey's, USA-s, suri 17. augustil Aime Niilre, sündinud 30. septembril 1906 Tallinnas.

Südameatakk hiidlaste peol

Asjase Hiidlaste Seltsi mardipeo lõpus langes põrandale, viidi ambulantsiga haiglasse, kuid suri 62-aastane Jaan Aruson. Tal on ka varem olnud südameatakke ja sooritatud suurem südamesoonte siirde (by-pass) operatsioon. Lahkunu oli sündinud Võrumaal, kuid üles kasvanud ja saanud hariduse Lätis, mistõttu on elanud rohkem lätlasena, pealegi oli tema abikaasa lätlane. Ta elas Keswickis.

Murray E. Newbigging Ltd.
Matusebüroo
Aastakümnete kogemus eestlaste teenimiseks. Oskuslik nõuanne ja mõõdukad hinnad.
M. WAYNE HAMILTON
Funeral Direktor
733 Mount Pleasant Rd., Toronto, Ont. M4S 2N4
(lõunapool Eglintoni)
Helistada tel. 489-8811 • 489-8002

Mälestati sõdades langenuid

Pühapäevane sõdades langenute jumalateenistus Peetri kirikus tõi tähelepanu fookusse need, kelle eneseohverduse tõttu teised pääsesid kodumaalt põgenema, aga ka need, kes teistes sõdades on isamaa vabaduse eest langenud.

Jumalateenistus algas T. E. Võitlejate Ühingu ja Soomepoiste Klubi lippude sissetoomisega; nende ees kandsid T.E.V.Ü. esimees Ü. Tamre ja Soomepoiste Klubi esimees E. Marten pärga, mis jumalateenistuse ajaks asetati altariruumi.

Altariteenistusel teenisid koguduse õpetajad praost A. Taul ja E. Heinsoo. Viimane neist märkis oma mälestuskõnes, et 37.000 eesti meest mobiliseeriti ja viidi Venemaale, neist on kodumaale tagasi jõudnud 100, paguluses on 10, üks neist tema.

Tänane mälestuspäev on aupäevaks eesti sõdureile, tahame avaldada austust ja lugupidamist langenuile ja mälestuste kaudu läheneda endistele võitluskaaslastele.

Eesti rahva pojad ei kartnud seisma jääda kodumaa kaitsele, et inimesed saaksid põgeneda. Täna otsime nendega ühendust kiriku hiigelristi all.

Oma jutluses õp. A. Taul tutvustas Kanada mälestuspäeva tekkelugu. See rajati kui I maailmasõja lõpul usuti, et see sõda pidi lõpetama kõik sõjad. See inimhinge sügav lootus ei ole täitunud. Pidevalt on olnud surnuid ja varisenud sõdureid; need kestvad tänapäevani. Sellele päevale on järjesti juurde lisatud uutes sõdades langenuid. See on päev, mida maailm peab pühaks, mõeldes neile, kes on andnud oma elu võideldes mõnesuguste ideaalide eest.

Eesti sõdurid võitlesid meie eest, kes siin kirikus võime olla.

Need vaprad mehed avasid meile tee vabadusse. Leinas ja lugupidamises tahame neid meeles pidada.

Sõdades langenuid mälestati võituslippude langetamisega, kui kirikulised laulsid „Igavene mälestus, vaenuväljal langenuile" ja A. Liivoja mängis trompetil mälestusmeloodia, orelil saatis R. Toi.

KIRIKUD

EELK PEETRI KOGUDUS

817 Mt. Pleasant Rd. Toronto
Ont. M4P 2L1
Praost Andres Taul. Tel. 483-4103
Tel. kirikus 483-5847
Õpetaja Edgar Heinsoo
Tel. kodus 283-9387,
kirikus 483-6848
Organist dr. Roman Toi

Pühap., 20. nov. SURNUTEPÜHA JUMALATEENISTUS kell 11.00. Armulaud. Laulab noortekoor Lootus. Kell 6.00 õhtul armulaud. Solist Õnne Laikve. Oma abikaasa mälestuseks laulab Lydia Kööp.

Pühapäeval, 27. novembril kontsert-JUMALATEENISTUS kell 11 homm. Cantate Domino 25. a. juubeli tähistamine. Kaastegevad koor, Lembit Avesson ja Roman Toi.

Pühap., 4. dets. 2. Kristuse tulemispüha JUMALATEENISTUS kell 11 homm. Solist Andres Raudsepp. Pärast JUMALATEENISTUST all suures saalis film „Where Luther walked". Kõik kutsutud, eriti noored. Kohv.

Ingliskeelsed JUMALATEENISTUSED igal pühapäeval 9.30 homm. Pühapäevakool igal pühapäeval JUMALATEENISTUSEGA samaaegselt.

Piiblitunnid igal pühapäeval kell 10.00.

TORONTO EESTI SEITSMENDA PÄEVA ADVENTKOGUDUS

804 Broadview Avenue
(allmaaraudteejaama vastas Eesti Maja poole). Abijutlustaja telefon 626-3417.

Laup., 19. nov. kell 9.30 homm. piibli uurimus Taaveti lauludest. JUMALATEENISTUS kell 11 hommikul ainel: Jumala kogudus. Kõneleb Olev Tralla. Teretulemast kõigile!

TORONTO EESTI EVANGEELNE KOGUDUS

Immanueli kirik,
21 Swanwick Ave.
Jutlustaja Allan Laur,
72 Appleby Cres.
Markham, Ont. L3R 4L2
Tel. 477-6248

Pühapäeval, 20. nov. kell 2 p.l. pühapäevakool lastele ja täiskasvanuile. Täiskasvanuile algab piiblikooli kursus teemal: „Ühendus Jumalaga". Kell 3 p.l. JUMALATEENISTUS koos Rootsi Filadelfia koondisega. Misjonärid Britta ja Carl O. Hagwall Tshiilist. Naistrio ja rootsi lauljad. Pärast jumalateenistust koosviibimine. (Buss Eesti Kodust kell 1.30 p.l.)

Kell 6.15 p.l. ingliskeelne JUMALATEENISTUS. Kõneleb Toomas Rüdmik.

Kolmapäeval, 23. nov. kell 7 õ. palveõhtu.

EELTEADE: koguduse aastapäeva tähistamine laupäeval, 3. dets. kell 6 õ.

TORONTO KOLMAINU EESTI EV.-LUT. USU KOGUDUS

Kirik: 619 Sherbourne St.,
Toronto (Sherbourne'i allmaajaam on kiriku kõrval).
Õpetaja O. Gnadenteich
112 Fallingbrook Rd.,
Scarborough, Ont.
Telefon 698-7977 või 766-7853
Kantseleis, telefon 921-9417

SURNUTEPÜHA JUMALATEENISTUS on pühapäeval, 20. novembril kell 1.30 armulauaga.

Armulauast osavõtust ja lahkunute mälestamisest teatada enne jumalateenistust.

ÕPETAJA KÕNETUNNID on iga kuu teisel esmaspäeval kella 6—8 kiriku kantseleis.

TORONTO EESTI AP.-ÕIGEUSU KOGUDUS

R R 5, Orangeville, Ontario
Praost E. Lepik
Tel. 1-519-941-4309

Pühapäeval, 20. nov. kell 2 p.l. SURNUTEPÜHA JUMALATEENISTUS Peetri kirikus. Teenib ja jutlustab praost E. Lepik. Laulab koguduse laulukoor G. Raagi juhatusel. Lahkunute mälestamine. Laululehed.

TORONTO EELK JAKOBI KOGUDUS

Kirik: Redeemer Luteri kirik
(Bloor ja Indian Rd.)
Õp. T. Nõmmik, 501 Davisville Ave., Toronto M4S 1J2.
Tel. 483-2478 ja 1-527-0410

Pühapäeval, 20. nov. kell 5 p. l. SURNUTEPÜHA JUMALATEENISTUS armulauaga ja pühapäevakool.

Laupäeval, 26. nov. kell 3 p.l. SURNUTEPÜHA JUMALATEENISTUS armulauaga Virginia United kirikus (Hwy 48 and Royal Beach Rd.). Samal ajal pühapäevakool.

ÕPETAJA KÕNETUNNID: igal neljapäeval kell 18.00—19.90 omas kodus, 501 Davisville Ave., Torontos. Igal esmaspäeval kell 18.00—19.30 Hamiltoni kiriklas, 3 Mapleside Ave., Hamilton, tel. 527-0410.

TORONTO EESTI BAPTISTI KOGUDUS

383 Broadview Ave.
Tel. 465-0639
Pastor K. Raid
36 Bards Walkway,
Willowdale, Ont. M2J 4T9
Tel. 499-6488
„VABADUSE KUULUTUSE" raadiosaated igal pühapäeval kell 3 p.l. WHLD 1270 kc.

Pühapäeval, 20. nov. kell 10.15 hommikul PÜHAPÄEVAKOOL täiskasvanuile, kell 11.00 lastele ja noortele. Kell 11.00 homm. SURNUTEPÜHA JUMALATEENISTUS, kõneleb K. Raid, lahkunute mälestamine, laulab noortekoor Ch. Kipperi juhatusel.

Kell 6.00 õ. päevakohane MUUSIKAÕHTU, A. Kaups — alt, K. Raid — tshello.

Kell 7.00 õ. ingliskeelne KUULUTUSKOOSOLEK, kõneleb dr. Sam Baxter.

EELK TORONTO VANA ANDRESE KOGUDUS

383 Jarvis St., Toronto,
Ont. M5B 2C7
Õpetaja Udo Petersoo
3714 Beechollow Cr.
Mississauga, Ont. L4Y 3T2
Tel. 624-6128 või 625-5930
kirikus 923-5172

Organist pr. Asta Mitt
Koorijuht pr. Asta Ballstadt

Pühapäeval, 20. nov. kell 11 homm. SURNUTEPÜHA JUMALATEENISTUS armulauaga. Laulab koguduse segakoor Asta Ballstadti juhatusel.

Emil Eerme exliibriste näitus on edasi lükatud.

Pühapäeval, 27. nov. kell 4 p.l. i. Kristuse tulemisepüha JUMALATEENISTUS. Solist metsosopran Evi Valge. Pärast jumalateenistust dr. Roman Toi loeng teemal: „Kõneleme luterlikust koraalist".

Pühapäeval, 4. dets. kell 11 hommikul 2. Kristuse tulemispüha. Piiskoplik JUMALATEENISTUS tähistades H. Treffneri Gümnaasiumi 100 a. juubelit.

Kalevi skautlipkonna tõotuste andmine. Jutlustab piiskop Karl Raudsepp.

Pühap., 11. dets. kell 4 p.l. 3. Kristuse tulemispüha. Leerieelsete noorte JÕULU-JUMALATEENISTUS. Pärast JUMALATEENISTUST koguduse jõulupuu ja jõululaud. Esinevad pühapäevakooli lapsed.

Pühapäevakool igal pühapäeval JUMALATEENISTUSE ajal.

Leerieelsed iga kella 11-kümnese JUMALATEENSTUSE ajal.

Piiblitunnid tund aega iga enne kella 4-jast JUMALATEENISTUST.

Koguduse segakoori harjutused toimuvad igal esmaspäeval kell 7 õhtul kiriku saalis.

Õpetaja kõnetunnid kiriku kantseleis teisipäeviti 6—8, neljapäeviti 2—8 ja pärast jumalateenistusi.

Helmi Tohvelman surnud

Kodumaal suri 21. oktoobril eesti teatrikunstis tähelepandavat osa kandnud lavatantsupedagoog ja balletimeister Helmi Tohvelman. Ta oli sündinud 13. oktoobril 1900 Järvamaal Väätsa vallas. Lõpetanud 1930. a. Gerd Neggo tantsustuudio, asus ta tegutsema Tallinna Töölisteatri liikumisjuhina. Helmi Tohvelman tajus väga olemuslikult eesti etnograafilise tantsu omapära. Ta on loonud hulgaliselt rahvatantsuseadeid teatritele ja rahvatantsuansamblitele, kusjuures ta huvi kaldus muusikateatri ja rahvatantsu juurest ka sõnalavastusteatrisse. Olles Tallinna Riikliku Konservatooriumi lavakunsti õppejõuks on tema liikumisseades eesti teatri ajalukku läinud sellised lavastused nagu „Kirsiaed", „Kolm õde" „West Side'i lugu" jt.

Tema lavakunstiline looming kulges käsikäes mitme eri põlvkonnaga; valdav osa praegustest eesti näitlejaist on tema kui kogenud lavapedagoogi õpilased.

Asutajaliikm

Skaudisõprade juubelit

Laupäeva, 19. nove ronto Eesti Skaudisõpr järve 30. aastapäeva. M tegevus — seal on pee mekond Kanada eesti kokkutulekut — n.n. m ju lühema kestvusega j.m. kogunemisi. Tänu ja kes seda praegu ho juhatus on aukülaliste asutajaliikmed, keda o

TESS-i asutamiskoo oktoobril 1951 viibis 29 neist kirjutasid alla misürikule. Need olid: mets, August Ruusauk ming, Heino Jõe, G Hendrik Tanner, Aino da Kruus, Aleks Kruus Paul Põder, Ilse Ma Kuutma, Karl Sütis, Endel Kareda, Aksel dur Trelin, Armin Val Vaher, Maret Lepik, Õie Ilves, Mart Ta Komi, A. Sepa, Enn S mar Peetsu ja O. Mar

Kohe pärast seltsi as di ka seltsi esimene j lisem organ — talur hakkas otsima noortel ka.

Sobiv koht leiti ja o ti kevadel 1953 kui K vaevalt hiirekõrvul.

Samal aastal enne leh mist oli juba rajatud tud järve ääre ja noortelaagrit. See näit ne tarvidus oli oma ma

Ülo Tamre

Toronto Eesti V pühapäeval, 6. novem lühikokkuvõttega ühi sõbraliku ja eeskujulik setele liikmetele ning Litavskey, kes on kõig nud. Eriline tänu vee tuse eest. Leinaseisak lasse on varisenud.

Koosoleku juhatajal fi Moks ja protoko Hallas.

1982./83. aasta te esitas Ü. Tamre, mill ühingu tegevus on ol tiivne. Samuti esitas aasta tegevuskava. Ra de ja eelarve esitas Kõik aruanded kinni oleku poolt.

Endine esimees Ü. tagasi ühel häälel. tagasi kõik endise med: R. Moks, A. Kirsipuu, E. Halla mees, J. Reinoja, Lukk.

Eestis tähi

Eesti Evangeelse oktoobril Tallinnas p Lutheri päevade ava suur sünnipäevaks v 1983 • Psalm 118.17".

Luterliku kiriku võtsid osa külalisten lu piiskop dr. Olavi teisi, Vene Õigeusu jad, Eesti Metodisti tisti koguduste esind Eesti luterlik vaimul

Juubelipäevade av tus toimus piiskopl Toomkirikus, kus ju peapiiskop dr. Edgar

Järgnevad Lutheri sid Jaani kirikus, tega esinesid Nõm guduse õpetaja m

Vajatakse
LAPSEHOI
esmaspäevast reed
Road ja Lawrence
Tel. 438-8

KAI KÄ
MAALID MÜÜGIL
Helistage ette 225-55
390 Princess A

Asutajaliikmed aukülalisteks

Skaudisõprade pidu tähistab Kotkajärve juubelit

Laupäeva, 19. novembri õhtul toimub Eesti Maja suures saalis Toronto Eesti Skaudisõprade Seltsi sügispidu, millega tähistatakse Kotkajärve 30. aastapäeva. Möödunud aastatel on Kotkajärvel kihanud vilgas tegevus — seal on peetud loendamatul arvul vähemaid laagreid, kümmekond Kanada eesti skautlike noorte suurlaagrit, kaks ülemaailmset kokkutulekut — n.n. maailmalaagrit, tosin metsaülikooli kursust ja palju lühema kestvusega üritusi — aastakoosolekuid, õppepäevi, kursusi j.m. kogunemisi. Tänu selle eest kuulub neile, kes Kotkajärve asutasid ja kes seda praegu hooldavad ja toetavad. Nende pidu see ongi. Seltsi juhatus on aukülalistena pidule kutsunud elus- ja teadaolevad TESS-i asutajaliikmed, keda oli 29.

TESS-i asutamiskoosolekul 26. oktoobril 1951 viibis 33 osavõtjat. 29 neist kirjutasid alla seltsi asutamisürikule. Need olid: Aksel Salumets, August Ruusauk, Aadu Tooming, Heino Jõe, Georg Orav, Hendrik Tanner, Aino Mägiso, Linda Kruus, Aleks Kruus, Mai Põder, Paul Põder, Ilse Madise, Hilda Kuutma, Karl Sütis, Ervin Aleve, Endel Kareda, Aksel Nippak, Valdur Trelin, Armin Vaher, Lisanne Vaher, Maret Lepik, Meta Amos, Õie Ilves, Mart Tarum. Endla Komi, A. Sepa, Enn Salurand, Elmar Peetsu ja O. Marmei.

Kohe pärast seltsi asutamist loodi ka seltsi esimene ja kõige olulisem organ — taluring, milline hakkas otsima noortele laagripaika.

Sobiv koht leiti ja ostuotsus tehti kevadel 1953 kui Kotkajärve oli vaevalt hiirekõrvul.

Samal aastal enne lehtede kolletamist oli juba rajatud tee, koristatud järve randa ja peetud kaks noortelaagrit. See näitab, kui tuline tarvidus oli oma maalapi järele.

Juba järgmisel suvel toimus Kotkajärvel esimene skautide suurlaager — Tungalnoole, mille nimi lipuväljakul on raiutud kaljusse. Teine suurlaager — skautide Saare koos gaidide Tuulemaaga tähistab suuremaid ehitusi. Selleks aastaks püstitati peamaja ja pikk söögisara.

Skaudisõprade pidul — Kotkajärve juubeli-ballil on teadustajaks Ivar Nippak.

Esineb populaarne trio: Mark Teose Erik Teose ja Alar Kivilo.

Mängib tantsuorkester „Orfeus" koosseisus: Mehis Vahtra, Aarne Tork, Margus Heinma ja Jim Worleng. Piduks on korraldatud einelaud, baar ja rikkalik loterii. Pidulised skaudisõprade ballil on alati olnud lõbusad ja hoogsad inimesed — nii on kõik valmis toredaks õhtuks.

Ettenägelikud skaudisõbrad on omale juba piletid ja lauad varunud. Neid on siiski veel võimalik tellida Bruno Lindrelt telefonil 421-5541.

Ülo Tamre tagasi TEVÜ esimeheks

Toronto Eesti Võitlejate Ühingu peakoosolek peeti Eesti Majas pühapäeval, 6. novembril. Koosoleku avas ühingu esimees Ülo Tamre lühikokkuvõttega ühingu eesmärkidest. Ta tänas juhatuse liikmeid sõbraliku ja eeskujuliku koostöö eest. Samuti avaldas ta tänu aktiivsetele liikmetele ning prouadele Kirs, Alaver, Kirsipuu, Sangulies ja Litavskey, kes on kõigile ühingu üritustele ennastsalgavalt kaasa aidanud. Eriline tänu veel prouadele Kirs ja Kasemets majandusliku toetuse eest. Leinaseisakuga mälestati kõiki, kes ühingu ridadest manalasse on varisenud.

Koosoleku juhatajaks valiti Rafi Moks ja protokollijaks Ernst Hallas.

1982./83. aasta tegevusaruande esitas Ü. Tamre, millest selgus, et ühingu tegevus on olnud väga aktiivne. Samuti esitas ta 1983./84. aasta tegevuskava. Rahalise aruande ja eelarve esitas J. Kirsipuu. Kõik aruanded kinnitati peakoosoleku poolt.

Endine esimees Ü. Tamre valiti tagasi ühel häälel. Samuti valiti tagasi kõik endise juhatuse liikmed: R. Moks, A. Tooming, J. Kirsipuu, E. Hallas, P. Kunstimees, J. Reinoja, E. Kirs ja A. Lukk.

Kohalalgatatud küsimuste ja läbirääkimiste all arutati mitmeid aktuaalseid küsimusi, kaasaarvatud ESTO-84

H. Teder tänas eelmist juhatust tõhusa töö eest, tõstes esile eriti esimees Ü. Tamre panuse. Koosolek kviteeris seda tugeva aplausiga.

Esimees andis üle auadressi kol. lt. A. Tomanderile tema 90. sünnipäeva puhul.

Asjalik ja sõbralikus vaimus kulgenud koosolek R. Moksi eeskujulikul juhtimisel lõppes Eesti hümniga.

Vaatleja

Eestis tähistati Lutheri juubelit

Eesti Evangeelse Luterliku Kiriku korraldamisel tähistati 25. ja 26. oktoobril Tallinnas pidulikult Martin Lutheri 500. sünniaastapäeva. Lutheri päevade avamine toimus Jaani kirikus, kus oli altari kohal suur sünnipäevaks valmistatud embleem „Dr. Martin Luther ° 1483—1983 ° Psalm 118.17".

Luterliku kiriku juubelipäevast võtsid osa külalistena Soomest Oulu piiskop dr. Olavi Rimpiläinen ja teisi, Vene Õigeusu Kiriku esindajad, Eesti Metodisti Kiriku ja Baptisti koguduste esindajad ja kogu Eesti luterlik vaimulikkond.

Juubelipäevade avajumalateenistus toimus piiskoplikus Tallinna Toomkirikus, kus jutlustas EELK peapiiskop dr. Edgar Hark.

Järgnevad Lutheri päevad jätkusid Jaani kirikus, kus ettekannetega esinesid Nõmme Rahu koguduse õpetaja mag. Voldemar Ilja, Helsingi ülikooli õppejõud dr. Risto Cantelli ja Konsistooriumi juures oleva usuteadusinstituudi prof. dr. Eduard Salumaa. Õhtul toimunud muusikalises osas esinesid koorid, solistid, ansamblid, organistid.

Teisel päeval olid ettekanded peapiiskop dr. E. Hargilt, Oulu piiskopilt dr. Olavi Rimpiläinenilt, Leningradi Vaimuliku Akadeemia õppejõult preester Vladimir Fedorovilt, Jaani koguduse õpetajalt Kuno Pajulalt. Muusikaliste näidetega illustreeritud ettekandega esines prof. Hugo Lepnurm.

Lutheri päevade lõppjumalateenistus toimus Tallinna Kaarli kirikus, kus jutlustas dr. Risto Cantell.

Lutheripäevadest polnud sõnagi kirjutatud kommunistlikes päevalehtedes, küll aga „Kodumaas", et välisriikides olevaile eestlasile näidata seal valitsevat usuvabadust.

Vajatakse

LAPSEHOIDJAT

esmaspäevast reedeni Markham Road ja Lawrence Ave.

Tel. 438-8913

KAI KÄÄRID

MAALID MÜÜGIL suures valikus. Helistage ette 225-5595.

390 Princess Ave., Willowdale

Rene Uferi kontsert edasi lükatud

Rene Uferi POP-KONTSERT, ettenähtud pühap., 20. nov., on esineja haigestumise tõttu edasi lükatud.

Modelle äsjaselt Eesti Invaliide Toetava Naisringi moenäituselt: vasakult Linda Saarniit, Barbara Brocklebank ja Linda Liigand.

Foto: Vaba Eestlane

Hiiusaare õhtu

Läinud laupäeval olid Eesti Maja suurde saali kogunenud hiidlased ja nende külalised, et omaaegset mardipäevade traditsiooni jätkata. Üle paarisaja osavõtja moodustasid ühise sõbrliku pere. Suur saal oli dekoreeritud sügislillede ja värvikate puulehtedega, tagaseinas Hiiumaa kaart kalavõrgu pinnal, kus hõbedased kalad aga mõlemast võrgutiivast liikusid Hiiumaa poole.

Õhtu ametliku osa avas Hiidlaste Seltsi esimees Edgar Liik, tervitades ligidalt ja kaugelt (kolm külalist olid saabunud USA-st) külalisi ja märkis, et ilmastikuolude tõttu sobiks rääkida jõulukokkutulekust.

Ta selgitas mardipäeva ümber olevaid küsimusi ja soovis teada, kui paljud osavõtjaist sooviksid seda tulevikus maskipeona.

Hääletamisel jäid need siiski vähemusse ja E. Liik lohutas neid, et eks ole meilgi oma maskid olemas,

ega me ilma nendeta saa peole tulla, kuhu hiidlane tahab tulla. Ta tervitas teiste maakondade esindajaid. Helme Kaju deklameeris Hiiu Heino (Pahtmani) luuletuse „Saarte rahvas". Peale vahepealset seltskondlikku osa esitas Andres Raudsepp põimiku oma peolauludest, neid ise kitarril saates, alates lauluga sõpradest jätkates Argentiina neiust ja viies kodusaarele, kust „Mind saatus kaugele on ära viinud . . .". Hiidlase kosjaloole" pani ka rahva reerääni kaasa laulma. Jätkusid rahvalikud ja uuemad laulud.

Selgus et A. Raudsepa jalatallad on Hiiumaa teetolmu tundnud;

põgenemisel liikus ta koos vanematega Rohukülast Heltermaale ja liikus sealt paarkümmend kilomeetrit edasi,

kust nad sõitsid üle Saaremaale.

Hiidlaste Seltsi sekretär Lembit Pihlberg tutvustas humoristlikult seinal olevat Hiiumaa kaarti, öeldes et seda kutsutakse timbusaiaks. Aga see väike saar selle külje all pole Saaremaa, vaid Kassari. Kaardi oli valmistanud Helmut Mäns.

Edasi ta informeeris, et maakondade päev on ESTO-84 sündmuste ajal 10. juulil Royal Yorkis

ja soovitas kõigil aegsasti varuda pääsmed sellele sündmusele, nii ühisele lõunasöögile kui ka järgnevale hiidlaste oma kokkutulekule,

millest kõik hiidlased peavad osa võtma.

Ta informeeris peolisi, et möödunud aastal oli maakondade poolt korraldatud Eesti Maja tuluõhtul saadud rahaga ostetud uus pliit ja külmutuskapp, mille tõttu pakutakse täna sooja toitu. Selle eest on Eesti Maja juhatus väga tänulik.

Üheks osaks õhtust oli hiiu rahvaroivaste esemete oksjonil müümine;

Emmaste-mustrilise tanu ostis oma abikaasale B. Ristmägi ja Pühalepa põlle Leida Pajur.

Loterii oli väga võituderohke.

Tantsumuusika eest hoolitses V. Ramatu trio ja see oli hooti nii tugev, et kui seda mängituks kord Hiiumaal, põgenenuks kogu saare rahvas enne juba kui venelaste oht tulnuks.

Soovin osta originaalse

E. Wiiraldi „VIRVE"

E. Altosaar, tel. (416) 889-3478

Müüa

RAHVARIIDED

Saaremaa — Anseküla. $500.—

Tel. 444-7419

● Tiit Mathiesen, kes sai Stokholmis Huko Järve Mälestusfondist 3000 kr. stipendiumi õpinguiks arsiteaduse alal viimasel kursusel, sai Karolinska Instituudi stipendiumi edasiõppimiseks alates sügisest Harvardi ülikoolis, Cambridges. Ta kuulub akadeemiliselt ÜS Liivikasse. Ta on olnud aktiivne reas eesti org-ides Stokholmis.

● Canberra suurim ja vanim ajaleht „The Canberra Times" on alustanud artiklite seeriaga „Amnesty International'i" tegevusest. Esimene artikkel oli Mart Niklusest, kui tüüpilisest näitest kannatajana KGB vangilaagris oma poliitiliste veendumuste tõttu, kelle „Amnesy International" oma hoole alla on võtnud.

● Stokholmis Eesti Baptisti koguduse jutlustaja Oskar Loogna (enne eestistamist Reiman) tähistas 21. apr. Stokholmis oma 75. sünnipäeva. Ta on pärit Narvast, töötas pikemat aega Tallinnas ja põgenes 1944. a. sügisel Rootsi, kus on ustavalt teeninud Stokholmis Eesti Baptisti kogudust.

Hillside Bakery and Delicatessen

2951 LAWRENCE AVENUE E. Tel. 261-2238
(Hillside Plaza, Brimley nurgal)
Omanik Ake Saarinen

Värsked saadused iga päev —
Kõik delikatessid saate meilt

Ari avatud: teisip., kolmap. ja neljap. 9—6, reedel 9—7, laup. 9—4.
Esmasp. suletud.

Üleskutse kaasmaalastele

ESTO-84 raames tähistame meie rahvuslipu, sini-must-valge sündi 100 aastat tagasi. Kujundame ESTO päevad eriti pidulikuks sellega, et kaunistame terve Toronto linna meie ilusate sini-must-valge lipu värvidega. Lehvigu eesti lipud kõikidel ESTO-84 üritustel ja igas eesti kodus!

Kuna ESTO-84 eelarve kahjuks on piiratud ega võimalda osta kõiki vajalikke lippe, siis pöördume kaasmaalaste poole järgmise üleskutsega.

Ostke Eesti lipp ja laenake see välja ESTO-84 kaunistamiseks. Sellega saate endale kvaliteetse Eesti lipu soodsa hinnaga ja aitate tõhusalt kaasa pidupäevade õnnestumisele.

Lipu Juubeli Komitee kaudu on võimalik tellida järgmisi lippe:

1. **Eesti lipp 165 x 105 sm hind $20.00 (U.S. $17)**
   Lipu suurus vastab Eesti riigilipu põhisuurusele. Sobib välisvarrastele nii linnas kui suvilas. Neid lippe on vaja ESTO ajal Toronto ametiasutuste ja teiste ehituste lipuvarrastesse.
2. **Eesti lipp 165 x 105 sm vardaga, hind $30.00 (U.S. $26.00)**
   Lipp on ajutiselt kinnitatud umbes 2.4 m pikkusele kandevardale. Neid lippe läheb arvukalt rongkäigus kasutamisele. Lipp sobib koos vardaga majaseinale kinnitamiseks. Kui teil vardaga lippu vaja ei ole — ostke ikkagi! Sellega kujuneb meie rongkäik rõõmsamaks ja võimsamaks.

Lippude kvaliteet

Lipud on õmmeldud nailonriidest.

Lippude tellimine

Lippe saab tellida alloleva tellimislehega. **Tshekid kirjutada ESTO-84 nimele.**

Tellimiste täitmine

Lipud saab kätte Toronto Eesti Majast pärast ESTO-84 pidustusi. Aeg selgub hiljem. Kui soovite, et saadame lipu postiga, siis märkige see tellimislehele ja lisage $2.00. Juhul kui tellite mitu lippu ja soovite neist mõnda enne ESTO't kätte saada, siis tuleb ka see märkida tellimislehele. **Viimane tellimise tähtpäev: 15. märts, 1984.** Täpsemaks informatsiooniks helistada Silver Kask, tel. 267-8027.

Sini-must-valge lipu 100 a. Juubeli Komitee.

Tellimised saata aadressil:

Sini-must-valge lipu 100 a. Juubeli Komitee
958 Broadview Avenue, Toronto, Ontario M4K 2R6, Canada

Tellija nimi ja aadress .....

.....

.....

Tel. no. .....

Soovin tellida: ..... lipp/lippu ..... lipp/lippu vardaga

Tulen järgi ☐ Saata postiga ☐

Lisan tsheki $.....

OVER 50 YEARS OF GM SALES AND SERVICE

HOGAN GM

Chev Olds Limited

5000 Sheppard Ave. E., Scarborough, Ont. M1S 4L9

PAUL JUTTUS
Müük ja rentimine
Tel. 291-5054, kodus 423-5716

In the matter of the bankruptcy of

ERNEST J. E. ALFRED,

LL.B., Barrister,

of the City of Toronto, Province of Ontario.

Notice is hereby given that Ernest J. E. Alfred, LL.B., barrister of the City of Toronto, Province of Ontario, filed an assignment on the 2nd day of November 1983 and that the first meeting of creditors will be held on Thursday, the 24th day of November 1983 at the hour of 1 o'clock in the afternoon (Eastern Standard Time) at the office of The Official Receiver, 25 St. Clair Avenue East, 7th floor, Toronto, Ontario.

Dated at Toronto the 7th day of November 1983.

The Clarkson Company Limited,
Trustee,

P.O. Box 251, Toronto Dominion Centre, Toronto, Ontario M5K 1J7

C. OTTWAY HERBALIST

Ravitaimed, tervislikud toiduained, vitamiinid ja mineraalid. Nõuanne ja sõbralik teenindamine eesti rohuteadlase poolt.

300 Danforth Ave. Toronto, Ont. M4K 1N6 — Tel. 463-5125

SPORT

Kompassi ja kaardiga High Pargis

Laupäeval, 5. novembril toimus Toronto High Pargis eesti gaidide ja skautide iga-aastane orienteerumine 116 võistleja osavõtul. Kerge esimene lumi jõudis enne võistlusi maha sadada ja enamasti ka sulada. Ilm oli kuiv ja külm, päike piilus tükati pilvede vahelt — kõigiti soodne ilm maastikul liikumiseks. Võistlused toimusidki täie rõõmuga ja igale lõpetanule anti juhtide poolt korraldatud sooja jooki ja einet. Võistlustel saavutati järgmisi tulemusi:

Hellakesed (raja pikkus 2,5 km, osalejaid 20): 1. Põhjala Tütarde grupp — Maaja Leivat, Kristiina Kukk, Leiki Veskimets, Vaiki Taul, Lia Saastamoinen, Katrin Hiir, Lenita Karhunen, Taimi Petersoo, Ingrid Laar — aeg 71,25; 2. Rajaleidjate grupp — Raja Raudsepp, Marika Meipoom, Linda Isotam, Alissa Puhm — aeg 76,0, 3. Põhjala Tütarde teine grupp — aeg 81,5.

Hundud (raja pikkus 2,5 km, võistlejaid 22): 1. Kalev — Matti Saastamoinen, Paul Tralla, Toivo Pajo, Peter Türk, Eero Laansoo, Mart Einer — aeg 89,10; 2. Lembitu — Erik Noolandi, Hanno Raudsepp, Peeter Musta — aeg 102,10 (1 viga); 3. Lembitu — Sven Linkruus, Robert Arro, Mark Randmaa — aeg 120,40 (1 viga); 4. Lembitu 3. võistkond — aeg 113,20 (2 viga) ja 5. Kalevi 2. grupp — aeg 116,20 (3 viga).

Gaidid (raja pikkus 5 km, osavõtjaid 18): 1. Põhjala Tütred — Kadri Nõmmik, Ülle Träss, Rajaleidja Liisa Scots — aeg 90,15; 2. Rajaleidjad — Külliki Sillaste, Marja-Leena Roos — aeg 131,50; 3. Rajaleidjad — Liisa Kald, Riina Kindlam, Rita Lees — aeg 74,36 (1 viga); 4. Põhjala Tütred — 123,50 (4 viga); 5. Põhjala Tütred — 144,45 (4 viga); 6. Põhjala Tütred — 96,00 (5 viga) ja 7. Rajaleidjad — 80,25 (7 viga).

Skaudid (12—13) (raja pikkus 5 km, võistlejaid 25): 1. Lembitu — Taivo Evard, Erik Lõugas — 61,51; 2. Lembitu — Toivo Träss, Leo Musta — 70,25; 3. Lembitu — Ekke Loo, Robert Kruus — 101,05; 4. Kalev — Arno Türk, Adam Medri, Mati Pajo, Arvo Laansoo — 125,45 (1 viga); 5. Kalev — 81,25 (2 viga); 6. Kalev — 32,45 (2 viga); 7. segagrupp — 111,16 (6 viga), seitse võistlejat ei lõpetanud.

Skaudid (14 ja 15) (rada 5 km, võistlejaid 8): 1. Lembitu — Mikk Altosaar, Tohver Timusk — 63,40; 2. Kalev — Erik Türk, Chris Medri — 102,10; 3. Lembitu — Margus Kask, Martin Juse — 82,15 (1 viga); 4. Lembitu — 99,15 (1 viga).

Vanemgaidid (15—18) (rada 5 km, osalejaid 7) 1 Segagrupp — Monika Kask, Lydia Vanderveen — 68, 40; 2. Põhjala Tütred — Lisa Abe, Ingrid Silm, Lee Metsalo, Silvi Matsoo — 69,53; 3. Maimu Nõmmik — 87.09.

Vendurid ja vanemskaudid (16—18) (rada 5 km, võistlejaid 7): 1. Kalev — Raivo Karhunen, Mark Olup, Ronald Liigsoo — 61,55 (1 viga); 2. Lembitu — Tõnu Voitk, Peter Lõugas — 89,08 (1 viga); 3. Kalev — Mikk Jõgi, Ilmat Kütt — 79,30 (2 viga).

Võistluste korraldamisega olid tegevad juhid: Arvu Oiling, Margue Tae, Kaarel Truuvert, Tormi Jõgeda, Ingrid Kütt j.t. Toitlustamise eest hoolitsesid Tiia Kütt, Eevi Novek ja Anne Orunuk. Võistlused toimusid sujuvalt ja ilma äpardusteta.

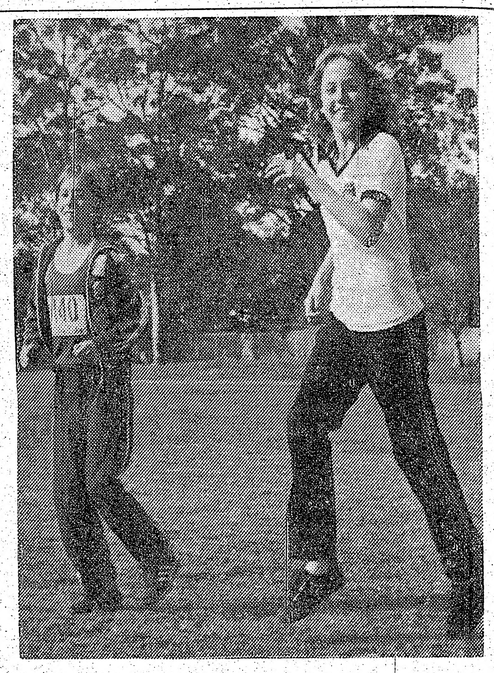

Kaks tähelepandavat eesti noorsportlast Austraalias. Pildil vasakult David Paabo ja Penelope Paabo. Foto. George Seck

RISTSÕNA NR. 1169

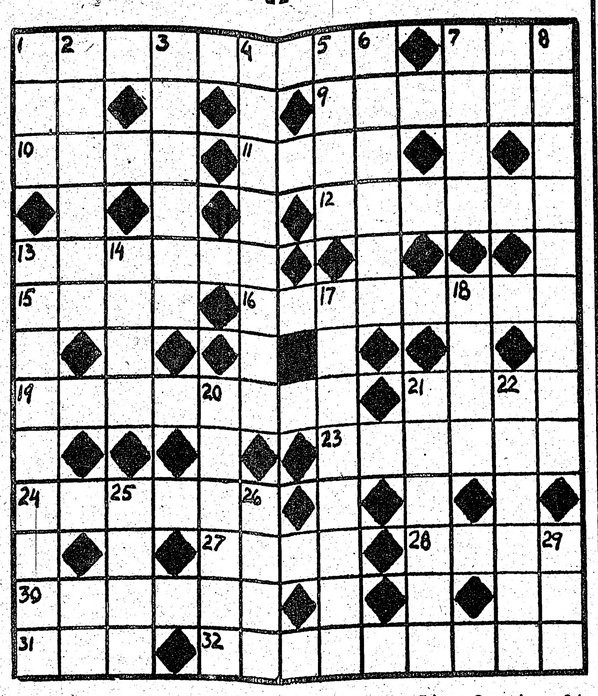

Põikread: 1. Kahe USA presidendi nimi, 7. Kehaosa, käändevormis, 9. Linn Taanis, 10. Kehaosa, 11. Löökpill, mida kasutatakse ka signaali andmiseks, 12. E. Bornhöhe teos, 13. Maakera naba, 15. Naisenimi, 16. Teatud tegevuse sooritaja, hoolitseja, 19. Tuntud Quebeci poliitik, endine privintsi peaminister, 21. Avameelne, 23. Linn Ontarios, 24. Küttematerjal, 27. Teatud maks, 28. Geomeetrine kujund, 30. Tegeleb muusikaga, 31. Hääleliik, 32. Ilustus.

Püstread: 1. Aafrika vürstitiitel, 2. Aupaiste, 3. Sealaut, 4. Trauma, 5. Kalapüügiriist, 6. Mitte edasi, 7. Päeva lõpp, 8. Koht Virumaal, kus Kalevipoeg pidas lahingut, 13. Ahvatlema, juurde meelitama, 14. Vorm sõnast olema, 17. Omaaegne kirjastus Tartus, 18. Eesti ajakirjanik-karikaturist Kanadas, 20. Kõigile kättesaadav, 21. Eesti kirjanduse suurteose peategelane, 22. Halastamatu, 25. Peoõhtu kutsutud külalistele, 26. . . . pael — riietusese, 29. Temas.

RISTSÕNA NR. 1168 LAHENDUS

Põikread: 1. Kirves, 5. Koolnu, 9. Ametüst, 10. Laup, 11. Bass, 13. Taar, 15. Eevi, 17. Osa, 18. Akord, 21. Ait, 22. Rettu, 23. Eelis, 24. Kabul, 25. Kihnu, 27. Tabav, 30. Onu, 31. Serva, 34. Ani, 35. Hell, 37. Oleg, 38. Leib, 40. Sell, 42. Trudeau, 43. Raatus, 44. Mudane.

Püstread: 1. Kontor, 2. Vaar, 3. Emu, 4. Sepik, 5. Kübar, 6. Osa, 7. Otse, 8. Uulits, 10. Laat, 12. Seal, 14. Aseaine, 16. Viimane, 18. Aukus, 19. Oober, 20. Delta, 25. Kohver, 26. Hull, 28. Ball, 29. Vigane, 32. Embus, 33. Vasem, 36. Lett, 37. Olud, 39. Iru, 41. Eau.

MAARJAMAA kirjastusel ilmunud raamatud müügil Vaba Eestlase talituses

Jüri Ulvotsa „Eestlaste lepingud võõrastega XII sajandil“	$4.—
Uku Maasing „Udu Toonela jõelt“	8.—
Uku Maasing „Piiridele Pyydes“	6.—
„poety estoni“ — eesti luule antoloogia itaalia keeles	6.—
Kalju Lepik — Death has a Child's Eyes	6.—
Salasoo ja Salo — Välis-Eesti perioodika	6.—
V. Salo — Riik ja kirikud	4.—
Anführung zu der Etnischen Sprach (Esimene katse eesti keele grammatika ja sõnaraamatu koostamiseks H. Stahli sulest aastal 1637)	6.—
Reedik Willem Wilmanni „Valmid“	6.—
Blaise Pascal — Mõtted	4.—
Antonio Possevino — Kiri Mantova hertsoginnale	6.—
Arno Vihalemm — Kunstnik eesti kirjanduses	4.—
Aarand Roos — Juutide kuningas Tallinnas	6.—
Ilona Laaman — Üks üsna kerge haigus (luuletused)	6.—
Kangver — 40 küünalt	6.—
R. Tagore — Puuviljapõim	6.—
A. Roos — Jumalaga, Kars ja Erzurum	6.—

PLUSS SAATEKULU 50 c IGALT RAAMATULT

Müügil VABA EESTLASE talituses

LOOME

Eesti rahvuskultuuri loomingupäevad 23.—30. aug. 1981 Jõekäärul

Album pildis ja sõnas – 169 lk.

Hind $15.— pluss saatekulu $2.—

Ilmus kordustrükis T. E. S. Täienduskoolide XVII väljaandena huvitav laste- ja noorsoojutt

M. SILLAOTSA

TRIPS, TRAPS, TRULL

Saadaval postiteel: L. Marley, 9 Parravano Court, Willowdale, Ont. M2R 3S8 või „Vaba Eestlase“ talitusest.

HIND $4.00 — postiteel $4.75

MÜÜGIL

Eesti muinasjutte inglise keeles

"TALES FROM ESTONIA"

tõlkinud Gisela McBride

31 MUINASJUTTU JA KOKKUVÕTE „KALEVIPOJAST“

$5.75 — 50 centi postikulu

Saadaval Vaba Eestlase talituses

1944. AASTA

„Vaba Eestlane" avaldab dokumendina järgneva Eestis koostatud ja käestkätte liikuva eestipoolse katse 1944. a. sündmuste kirjeldamiseks.

16.

Voldi kiilu hävitamisoperatsioon algas 28. augustil kell 11 hommikul. Soomepoiste ülesanne oli Pupastvere küla vallutamine. Nende rünnak tuli venelastele täiesti ootamatult ning rindeüksused tormasid segadust kasutades täie hooga edasi. „Venelasi hüppas ümberringi püsti, käed üleval ja nägu hädatäis. Ja meie muudkui jooksime ja lasksime, jooksime edasi ja põmmutasime maha kõik, mis näha oli. Kusagil keldris oli mingi venelaste staap, kuuliprits aknal. Mehed virutasid käsigranaate sisse ja oligi soss. Ja litsusime jälle edasi. Üks mees tulistas meid selja tagant katuselt. Kompül karjus, et ah te raisad, ei mõista inimese kombel sõdida, et meie nüüd enam vange ei võta! Nagu oleksime siiani kedagi vangi võtnud... Kui seda nüüd tagantjärele mõtelda, siis olime me selleks liiga pabinas, et vange võtta. Ainult üks mõte oli, et muudkui edasi ja edasi ja edasi. Ja maha kõik, mis tee peal ees! Venelasi ei saanud ju selja taha jätta. Olime niisugust vaimu täis, et... Ja niisugust põrund usku, et nüüd muudkui lähme ja nüüd on uus Vabadussõda ja sõitku kõik kuradile, meie teeme nüüd ise!“

Joora talu vallutanud eestlastele osutati tõsisemat vastupanu alles Pupastvere külas, kus venelaste raskerelvade tuli rünnaku hetkeks seisma pani. Siis tungisid eestlased läbi magistraalkraavi peatamatu hoona peale. Esimeste venelaste laskepesade juurest tungiti käelt tulistades külla ning puhastati see vaenlastest. Venelaste nottimise vahele haarasid mehed üksteisel käest kinni, laulsid „Hõissa, cowboy...“ ning tormasid siis edasi. Ühe pealtnägija kirjelduse järgi olevat see olnud unustamatu vaatepilt.

Järgmisel päeval ei õnnestunud eestlastel tugeva tõrjetule tõttu eriti edasi liikuda. Kuna neil puudusid tt-relvad, sõitsid vene tankid rahulikult positsioonide vahel edasi-tagasi ning tulistasid eestlasi. Öösel aga vallutati äkkrünnakuga Õvi küla ning hommikul mindi saksa Tiigrite toetusel jälle täie hooga peale. Ltn. Vaasi 11. kompanii tungis ühe hooga vene patarei positsioonidele, keeras kahuritorud ümber ning andis põgenevatele venelastele tuld järele. „Ega see õige sõda polnud, mida seal Tartu all peeti; mina ei usu, et õiges sõjas nii saab. See oli nagu unenägu või film, kus ise järsku sees oled, või midagi seesugust. Kellelgi oli kaasas Jumal teab kust saadud Eesti lipp. See tõmmati selle küüni otsa üles, kus vene patarei oli olnud. Ja siis läks muudkui edasi. Nemad ees ja meie takkajärele ikka edasi ja edasi ja edasi. Käki- ja suurtükituli on ümber ja surm on igal pool, aga see ei loe mitte kui midagi... nüüd me tapame. Kes teil käskis meie maale ronida, kes käskis? Ulguge nüüd ja surge!“

Eestlased vallutasid Õvi küla ning 10. kompanii murdis jäbi Emajõeni. Kiil oli seega lõhestatud kaheks osaks. Politseipataljonid tungisid piki kallast Kärevere sillani. Hulk venelasi jäi kotti; osa üritas üle jõe ujuda, kuid hukkus mitte.“

Eestlaste tules. Mehed olid sellist vaimustust täis, et soovisid jõe teisele kaldale rünnaku jatkamiseks sillapea luua. Alles suure vaevaga läks ohvitseridel korda neid rahustada.

Venelased kandsid Voldi kiilu likvideerimisel raskeid kaotusi: nende endi andmeil hävitas ainuüksi soomepoiste pataljon 282. LD kaks polku, kusjuures langes diviisi komandör Gussin koos komissari ja staabiga. Sakslased väitsid, et „eestlased olevat hulllud, et niimoodi ei saavat sõda pidada, see olevat hullumeelsus. Aga pärast selgus, et nende kaotused olid olnud hoopis rängemad, kuigi meie olevat olnud hullud ja nemad mitte.“ Sakslastel oli tõepoolest kombeks vastase tule all liigselt kokku koguneda, mis asjatuid kaotusi tekitas. Ka eestlaste kaotused olid siiski tõsised: rivist langes välja 134 meest, neist 34 surnuna. Enamus oli siiski ainult kergelt haavatud ning pöördus peagi rivvi tagasi.

„Võib-olla mõni kirjamees kunagi kirjutab, et koos soomepoistega Tartu all langeda on kõige õigem surm, mis meiesugusele üldse võib osaks saada. Aga nad on siiski harilikud poisid, päris harilikud poisid, nagu sina ja mina, ainult kangemad vahest. Niisugune hull mõte, et kui pataljon on riburada pidi langenud, siis on see hind, mille eesti Eestimaa jääb puhtaks. Vanasti räägiti nimedest marmoritahvlitel ja kivist monumentidest, milles tuksuvat elus süda. Peep Meeme ja teiste süda, kes vabastasid Isade Maa. Tont seda teab, kellele pärast seda sõda autahvleid pannakse ja kellele

Eestlased said saagiks tohutult relvi ja muud varustust. Pataljoni saabus ka saksa kindral, kes jagas välja 44 Raudristi, mis olevat suurim hulk, mida ta kunagi ühele üksusele jaganud on. Soomepoisid olid saanud sakslaste imetluse objektiks ning nii vaadati ka nende „erinõudmistele“ läbi sõrmede. Pataljon sai kohalikust OK pataljonist täiendust ning liikus siis üle Möllatsi Pilka ees paiknevatele positsioonidele. Kuigi liikumine toimus öösel, sattus kolonn vene hävituslennukite rünnaku alla. Pataljon tervikuna pääses kergelt, kuid viimasena maanteele korraldusi jagama jäänud staap sai raskelt pihta. Suurimaks kaotuseks oli kpt. Pärlini hukkumine. Patüliks sai ainsana ohvitseridest rivis püsiv, esimeses lahingus haavata saanud ltn. Pärnoja. Soomepoiste rindelõigus saabus järgnevalt mõneks ajaks vaikus, mis võimaldas pataljonil end korrastada ning väljaõpet täiustada. Osaleti vaid metsakammimistel ning väiksematel luureretketel.

Sakslased üritasid ka nn. Raadi tugipunkti likvideerimist. 4. septembril tungis üks 87. JD tankidega tugevdatud rünnakukiil peale mööda Tallinna maanteed, hõivates ägedas lahingus Maramaa ja Vahi. Sinna jõudis välja ka teine rünnakukiil, mis oli eelnevalt vallutanud Murikula. Kagu poolt ründas kol.-ltn. Venti grupp ning vallutas 10 tanki toetusel Raadi vallamaja. Raadi mõisat ei suudetud kõigest hoolimata siiski vallutada. Major Kure pataljon jõudis korduvalt mõisa müürideni, kuid ei suutnud sinna püsima jääda. Saksa tankid tungisid ka linna sisse, kuid jalavägi ei suutnud neile järgneda. 6. ja 7. sept. jatkusid Murikula-Vasula-Raadi kolmnurgas lahingud kottijäänud vene diviisi likvideerimiseks. 7. sept. hommikul õnnestus venelastel äkkrünnakuga saksa positsioonidest siiski välja murda.

Vene diviisid olid kandnud raskemaid kaotusi ning praktiliselt kaotanud lahinguvõime — mõnes diviisis püsis rivis vaid 1—2000 meest. See oleks pakkunud häid võimalusi vastupealetungile minekuks, kuid sakslased tõrjusid eestlaste sellesisulised ettepanekud tagasi. Ka ei loovutatud eestlastele hädavajalikke raskerelvi ega piisavalt laskemoonagi, rääkimata rindel asuvate eestlaste koondamisest ühtseks löögiüksuseks. „Kui oleks saanud kõike seda värki õieti koordineerida ja tervele porukale ühise ülemuse, kas või Rebase. Ta on omamoodi jõle kihvt ja omad poisid teda kõvasti usaldavad.“ Võib-olla just selle sihiga saabus Jõhvi puhkusele saadetud 20 SS-JD juurest vahetult enne vene suurpealetungi algust Tartu alla H. Riipalu. Siis oli kahjuks aga juba liig hilja.

Septembri alguses võttis vene peastaap vastu otsuse Eesti vallutamiseks löögiga lõunast. Selleks paisati üle Lämmijärve Emajõele 2. Armee värsked lahinguüksused ning rohkesti sõjavarustust. Tartu alla koondati 8. (Eesti) LK, 30. LK ja 108. LK — kokku ca 130 000 meest. Üle Lämmijärve kavatsetud transpordist olid sakslased teadlikud, ka selgitas nende luure välja pealetungi aja.

(Järgneb)

Aleksander Mekkart 90

Endine Riigikogu liige ja tuntud ühiskonnategelane Aleksander Mekkart tähistas 22. oktoobril oma 90. sünnipäeva. Ta sündis 1890. a. Tartus, käsitöölise perekonnas. Pärast algkooli ja Tartu Linnakooli lõpetamist alustas Aleksander tööd kuueteistkümne aastase noorukina, alguses õpipoisina Tartus, arstiriistade töökojas ja selle järele optikmehhaanikuna Pärnus. 1914. a. siirdus ta Peterburisse, kus leidis tööd metallitööstuses masinate operaatorina. Väljapaistva usinuse ja tööprotsessis ning masinate osas tehtud parandusettepanekute tõttu edutati ta mõne aja pärast peameistri positsioonile, tööstuses, mis tollal oli rakendatud sõjalisele produktsioonile.

Aleksander saabus tagasi kodumaale enne Vabadussõja algust. Võttis osa kodumaa kaitsemisest kuni sõja lõpuni 2. jalaväe polgu kuulipildujate roodu instruktorina. A. 1920—22 jätkas ta ülikooli astumiseks keskhariduse täiendamist Tartu Õhtugümnaasiumis. Astus Tartu Ülikooli õigusteaduskonda 1922. a. Jätkates tööd Tartu Linna Koolivalitsuses lõpetas ta ülikooli 1930. a. ja siirdus advokatuuri. Töötas alul advokaadi abina ja hiljem vandeadvokaadina Tartus kuni kommunistide poolt võimu ülevõtmiseni. Saksa okupatsiooniaastail, 1941—44, oli Tartu Kutsekogude juhataja.

Kodumaalt lahkus abikaasa ja tütrega 1944. a. sügisel Saksamaale, kus töötas lühemat aega Erfurdis tööstustöölisena ja valvurina. Järgmistel aastatel, kuni USA-sse asumiseni, võttis osa mitmes laagris eesti rahvusgruppide tegevusest ja nende esindamisest okupatsioonivõimude juures.

1949. a. Ühendriikidesse saabumisel tuli tal vastu võtta vähemtasuvaid töökohti, eriti Massachusettis. 1954. a. perega New Yorki siirdumisel leidis seal tööd tuttaval alal, mitmesuguste metallitöötlemise masinate operaatorina. Aleksander soetas varsti endale New Yorki kodu, kuhu ta on jäänud tänaseni. Ta on puhkepalgal 1958. a. saadik. Juba aastaid tagasi tabas teda parandamatu ja progressiivne haigus, mis on takistanud alati löögivalmis Aleksandrit osalemast armsaks olnud ühiskondlikus tegevuses.

Juba noormehe-eas tekkis tal huvi ühiskondlike probleemide vastu, mis sidus teda väga mitmesuguste kultuuriliste ja poliitiliste organisatsioonidega. Esimeseks teadaolevaks organisatsiooniks, kuhu ta kuulus oli Noorte Meeste Kristliku Ühingu Tartu osakond (A. 1910). Oma seisukohtade ja mõtete edasiandmise vajadus viis teda ajakirjanduslikule tegevusele, mis algas 1913. a. kodumaal ja jätkus veel mõned aastad Uues Maailmas.

Aleksandri eluvaateis domineerisid varakult sotsiaaldemokraatlikud ideed ja ideaalid. Tema esimesed tööaastad kulgesid tööstustööliste keskel, kelle hulgas levinenud revolutsioonilised vaated nakatasid ka Aleksandri. Sellest peale seadis ta oma eluülesandeks vähem eduka ühiskondliku kihi elu-olu parandamise.

Arksa noormehe esimene edu avalikus poliitilises esinemises leidis aset revolutsioonikeerises oleval Venemaal, kus ta selle algpäevil, 1917. a. valiti Ukrainas, ukrainlaste poolt, Aleksandrovski sotsialistliku erakonna linnakomiteesse. Aleksander peab seda sündmust oma organiseeritud sotsialistliku tegevuse algpunktiks.

Poliitiline ja ühiskondlik tegevus kodumaal algas pärast Vabadussõda. Ta oli Tartus Demobiliseeritud Sõdurite Liidu üks asutajaid ja juhte, Eesti Omavalitsuse Ametnike Liidu asutaja ja juhte ning Tartu Linna Hoolekande osakonna komisjoni liige. Üliõpilaspõlves oli Tartu Üliõpilaskonna Edustuse liige ja kuulus Akadeemilisse Sotsialistlikku Ühingusse, kus oli kord selle esimees. Ta oli viis aastat Balti Rahvusvahelise Üliõpilaste Liidu esimees. (Liitu kuulusid ka soome ja poola sotsialistlikud üliõpilased).

Poliitilise karjääri silmapaistvam osa algas Sotsialistliku Tööliste Partei Tartu osakonnas, kus ta tõusis organisatsiooni sekretäriks ja esimeheks. Selle tegevuse kulminatsiooniks kujunes tema valimine Sotsialistliku Tööliste Partei kandidaadina Riigikogu kahte koosseisu. Aleksandri ravaesinduslikud ülesanded lõppesid 1934. a. Riigikogu V koosseisu mandaadi lõppemisega ja sellele järgnenud Riigikogu tegevuse lõpetamisega. Riigikogu liikmena oli ta pidevalt üldkomisjoni (juriidilise) ja mõnda aega hariduse-, omavalitsuse- ja väliskomisjoni liige. Riigikogusse kuulumise ajal täitis ta ka partei häälekandja „Rahva Sõna" toimetaja ülesandeid. Hiljem, prof. Uluotsa peaministriks oleku perioodil, leidsid tema poliitilised kogemused rakendamist propaganda nõunikuna.

Ühendriikidesse jõudmisel sukeldus ta jälle ühiskondlikku tegevusse. Endise Riigikogu liikmena kuulus ta „ex officio" Eesti Rahvuskomitee Ühendriikides Esinduskogusse. New Yorki asumisel võttis osa Eesti Riigitegelaste Koondise organiseerimisest ja kuulus selle juhatusse. Oli Eesti Ajakirjanike Ühingu juhatusliige ja sellena esindaja Rahvusvahelises Vabade Ajakirjanike Liidus. Kuulus Eesti Õigusteadlaste Ühingusse ja võttis osa New Yorgi Pauluse koguduse nõukogu tööst abiesimehena ja teistes ametites.

Aleksander abiellus 1928. a. Hilda Kruusiga, kellega neil on tütar. Abikaasa on truult seisnud ta kõrval elu raskematelgi katsumisaegadel.

Akadeemiliselt kuulub ta 1924. aastast Üliõpilasselts Liivikasse.

Tähtpäeva puhul Aleksandri senise elutöö kohta kokkuvõtet tehes võime tähele panna, et edukate püüdluste juures oma isikliku elu parandamisel ei unustanud ta kunagi ega jätnud tagaplaanile ühiskondlikku tegevust ega oma tõekspidamiste kohaselt isamaa ja kaasinimeste heaolu eest võitlemist. Juubilar võib rahuldustundega tagasi vaadata oma möödunud tööja saavutusrohketele elupäevadele.

Paljude ülemaailma laiali olevate sõprade ja ÜS Liivika kaasvõitlejate parimad tervitused juubilarile!

L. Koobas

Ermo Kulmar

Spordimängudel San Juanis

REEDE, 30. SEPT.

Enamus päevast läks vana San Juani kultuuri- ja ajalooga tutvumiseks. See oli aga väsitav kõndimine, püüdes lootusetult sammu pidada maailmameistri Roosiga.

Vanalinn, üks vanemaid Läänes, on asutatud 1521 ja paikneb kaljusel neemel. Pinnalt seitsme kvartali suurune linn on 1949. a. saadik muinsuskaitse all. Sillad ühedavad elu- ja äriderajoone ning eeslinnu, vana ja uue San Juani piiril asub Eseobar staadion, mille põhjapoolne külg on lahti jahutavatele meretuultele.

Valvet üle vanalinna peab vägev kindlus (1539 a.), mis tõuseb 140 jalga üle merepinna. Väikeses muuseumis on näha kindluse areng ja endiste asunike esemeid. Läheduses püsib ka kuberneri loss aastast 1822. Lossi juurest algab äride peatänav. Lossi õuel ülespandud korvpallivõrk vihjab sellele, et korvpall on rahvuslik sport.

Kitsad tänavad on munakivisillutisega ja palistatud heledate Hispaania stiilis majadega, milledel lilledega balustraadid ja lahtised siseõued. Osa maju on muudetud muuseumideks, kunstigaleriideks ja käsitöödeärideks. Palju on nende algupärase joogi „pina colada" müügikohti, see koosneb rummist, ananassimahlast ja kookuspähklikreemist, maksis $2.65.

Astusime sisse tshellokunstniku Pablo Casals'i maja-muuseumi, kus oli näha kirjutisi, ülesvõtteid j.m. ning kuulda kontserte videolindilt. Imetlesime ka suurt katedraali (1520 a.), kus marmorkivi all puhkab hispaanlane Ponce de Leon, mees kes „jooksis" kõvemini kui keegi teine, et leida Nooruse Allikat; tema olevat avastanud Florida enne 1521. a.

Otsides teed sadama poole läbisime linna müüril asuva tuvidesöötmise pargi, kus ühe suure maja külg on kärjekujuline, umbes 15 cm suuruste aukudega, milledes tuvid saavad pesitseda.

Sadamast „tüütirisime" laevukesega üle lahe paistvale poolsaarele, sealt viidi meid spetsiaalbussiga ($2.—) Bacardi suurde rummitööstusesse, et näha ja maitsta nende tooteid. Kahjuks polnud müüki, et osta 151-kraadilist. Retk kestis veidi üle kahe tunni.

Pidime kiirustama hotelli, et esimest korda ülikonda kasutada spordidressi asemel, sest kell 19.00 algas lahkumisbankett Condado piirkonna suures, moodsas konventsioonikeskuses, mida majandab Hilton. Üle 1200 sportlase-külalise koosviibimist lõbustas kolmeliikmeline orkester ja lauljanna. Jooke oli rikkalikult eesotsas „pina-colada'ga".

Mis puutub õhtusööki, siis polnud see nii eksootiline kui võis oletada Puertoriiko rahvusvahelisest toidukorvist. Hispaania valitsuse ajal iga maanduv laev pidi saarele tooma taimi ja seemneid. Seetõttu võib leida seal Hispaania apelsine, Aafrika banaane, Lõunamere ananasse, India suhkrupilliroogu, mesikuid Hiina pähkleid, lisaks kohalikele vanilla kaunadele, kassaavale jm.

Huvitavaim kohalik menüü oli: hännäkud merevähkidega, paksuvõitu juurviljasupp millesse pannakse eraldi serveeritud avokaado tükid, praetud suure banaani lõiked, mis pistetakse tomatipüreest ja küüslaugust kastesse, millele maitseks antud tabascot ja äädikat, lõpuks pehme valge juust ja guajaava pasta.

Banketi õhtusöögile järgnes ligi kolmetunniline kirev eeskava laulude, muusika ja tantudega. Üldmuljeks jäi, et võistluste organiseerimisel tekkinud puudusi püüti leevendada suurepäraste tseremooniatega kaasaarvatud bankett, mis õnnestusid.

LAUPÄEV, 1. OKT.

Varakult üleval, et pakkida, einetada, suveniire otsida ja tund enne lennuki väljumist (kell 12.00) kohal olla New Yorki sõiduks. Seekord peatusime New Yorgis ainult neli tundi. Torontosse jõudsime 21.30 ilma viperusteta.

☆

Teel olles oli aega mõelda mängude organiseerimise puudustele. Kõigepealt, transport oli ebakorrapärane, polnud mõnus ligi tund aega oodata palava päikese all. Võistlusnumbrite saamiseks pidi teist korda sõitma staadionile, siis puudusid jälle kinnitusnõelad, mis enne kohest võistlust tekitas peaaegu katastroofi. Lühijooksude registreerimise kohta pidi otsima, sest see ei olnud tavalise stardijoone juures. Startimise hilinemine ettenähtud ajast muutus eriti kriitiliseks sprinteritele. Eeljooksude tulemustele teatamine võistlejatele oli „SOS", meid hoiti tundide kaupa teadmatuses. Arvutusmasinate vea tõttu kanadalane Warvas (65+) pidi 4000 m „finaali" jooksma, kaheksandal rajal, koos 50+ klassi naistega!

Organisatsiooni direktor vabandas olukorda Lõuna-Aafrika atleetide hilise loobumisega. Vahepeal oli isegi kartus mängude viimise pärast USA mandrile, mistõttu direktor sai alles augustis jatkata tööd ja asjade tellimist. Vaatamata lisasegadusele võeti seekord vastu ka hiliseid registreerijaid, kes olid kaua olnud äraootaval seisukohal.

Meenus veel mõningaid V Veteranide Mängude silmapaistvamaid atleete:

— Kristen Hveem, 57-aastane norralanna, nelja täiskasvanud poja ema, parandas enda maailmarekordit (MR) 80 m tõkkejooksus ajaga 15,60. Algas jooksmisega kuue aasta eest.

— Payton Jordan (66 a.) USA-st tegi uue MR-i 100 m, ajaga 12,5. Tema on 10 aastat osalenud masterite tervisspordis. Aastal 1941 jooksis 100 m — 10,4 ning 1968. a. oli USA võistkonna treener Mehhiko Olümpiaadil.

— Fritz Assmy (68 a.), L.-Saksamaa, nimel on mängude rekord zoom — 26.32. Tema kaotas mõlemad silmad 1936. a. lennuõnnetusel. Võitis jällegi 200 m, jooksu juhtis tema 27-aastane poeg, kes nööri kaudu hoidis isa kätt. Osalenud 13 aastat mastervõistlusil.

— Gilberto Gonzales (70 a.), Puertoriiko, omab MR-id viie ja kümnevõistluses. Tegi nüüd uue MR-i 100 m ajaga 13,44, mis on parem kui 55+ klassi rekord!

— Ivy Granström (72 a.), vancouverlanna, on olnud pime kogu eluaja. Saavutas mängudel pronksmedalid 200 m ja 400 m jooksudes. Alustas masteritega võistlemist nelja aasta eest.

— Herbert Anderson (81 a.), USA, võitis nüüd 13 medalit (6 kulda, 6 hõbedat, 1 pronks), nende hulgas kaks MR-i; 400 m — 85.93 ja viievõistlus 1075 punkti. Nädal varemalt tegi MR-i 800 m jooksus 3.36,8. Osalenud kõigil viiel mängudel veteranidele.

See on imekspanemiseväärt mida inimese keha suudab teha vaatamata vanusele. Mainitud näidetest nähtub, et pole kunagi hilja alata keha vormisolekusse viimisega.

Nimetama peaks ka, et meie polnud esimesed eestlasist osalejad masterite „Olümpial". Aastal 1975 Torontos, siis kui peeti esimesed Veteranide Mängud, olid kodulinnas võistlemas Viktor Peters ja Arnold Till 55+ vanuseklassis. Viktor sai auväärse 10-nda koha 1500 m jooksus ja teeb ka praegu tervisspordi „Estonia" Masterite Klubis. Arnold Till tõi pronksmedali kettaheites! Vahepeal on aga tulemuste tase tunduvalt kerkinud; nüüdse kettaheite kolmas koht oli seitse meetrit kaugemal Tilli heitest.

Mis võiks põhjustada järjest suurenevat masterite kehakultuuri edu? Mõnda on selgunud jutuajamistest ja intervjuudest „kuulsustega":

— rõõm olla võimeline osalema ja tunda end nooremana;

— võistluselevus, mis on teistsugune nooruse-east, võitmine ja medalid on teisejärgu tähtsusega.

— rahvusvaheliste spordisõprade tekkimine, nakatav optimism ja üldine dzhentelmenlikkus.

See näitab, et masterid on leidnud sobiva menetluse üldise mandumise vältimiseks.

DR. S. BROGOWSKI
OPTOMETRIST (OPTIK)
Tel. 531-4251
412 RONCESVALLES AVE.
AT HOWARD PARK

VABA EESTLANE
TOIMETUS JA TALITUS
avatud esmaspäevast
reedeni kella 9—3-ni
Toimetaja H. Oja kodune
tel. 481-5316
Telefonid: toimetus 444-4823
talitus 444-4832
KUULUTAMINE
VABA EESTLASES
on tasuv ajalehe laialdase
leviku tõttu.
üks toll ühel veerul:
kuulutuste küljel $4.75
tekstis ..... $5.—
esiküljel $5.50
Kuulutusi võetakse vastu:
nädala esimesse ajalehte kuni
emasp. homm. kella 11-ni ja
nädala teise ajalehte kuni kolmap. homm. kella 11-ni.
tel. 444-4832
Väljaspool tööaega:
Leida Marley 223-0080
Postiaadress:
9 Parravano Ct.
Willowdale, Ont. M2R 3S8

EKN tuluõhtul esinesid mitme maa lauludega Taivi Lõbu (vasakul), Liina Purje ja Kiki Misuame. Foto: Vaba Eestlane

Kanada eskimo ja indiaani kunst

Kokkuvõte Imperial Oil Review'ist esimene neljast artikliseeriast.

ARNOLD EDINGOROUGH

(CANADIAN SCENE) — Paljudele inimestele algab kanada kunst Cornelius Krieghoffiga ja jõuab täisõitsengusse Group of Seven'iga. Kuid Krieghoffi rõõmsad esiasukad, kes saanisõitu teevad ja lumes püherdavad ning Group of Seven'i lõõmavad punased vahtrapuud ja rohelised järved ei hõlma mitte pooltki kanada kunstist. Kanada visuaalkunst koosneb tuhandeist ainevaldadest, mida andekad inimesed ja geeniused on aastate jooksul loonud. Kuid kust algab kanada kunstitraditsioon?

See algab sadu aastaid tagasi eskimo lõigete ja indiaanlaste kujudega. Esimesed olid välja lõigatud seebikivist ning kujutasid põhjala inimesi ja loomi tundra tagapõhjal, teised aga olid tootemid Vaikse ookeani äärseis vihmametsades. Väga palju, mis need endisaegsed kunstnikud tootsid, oli mõeldud otseseks kasutamiseks: kausid, piibud, lambid, odad ja nuiad. Kuid selle kõrval lõid nad maalitud puumaske, kujult groteskseid ning hiiglaslikud. Nad tõstsid tavalised loomad nagu karud, hundid, vaalad ja varesed argipäevast välja uude maagilisse maailma. Need muutusid sümboliteks, mida siis preester-arstid ehk shamaanid kasutasid oma suguharu terroriseerimiseks, viies need sümbolid kummalisse ulmade maailma, kus valitsesid vaimud, mõned nendest koletud oma kujult ning koletud oma mõtteilt, kuna nad kujutasid surma ja hävingut ning nende maailma ei olnud keegi ilma shamaani vahenduseta valmis vabatahtlikult astuma. Ja kuna niisugune vahendus oli käepärast ning shamaan, kes kõik need vaimud välja oli kutsunud, saatis nüüd need uuesti puhkama unede maailma. Shamaani kujutlusvõimel ei olnud piire. Ta oli arst ja ülempreester ühekorraga.

Kunst ja usk on alati käinud käsikäes. Erakordne on aga, et meietaolises arenenud ühiskonnas primitiivkunstil ja endisaegsel usul on olemas kontinuiteet. Tootemid, mis sadu aastaid tagasi Queen Charlotte saarel Briti Kolumbias puust välja lõigati, ei ole endisaja haruldused, neid lõigatakse veel praegugi. Briti Kolumbia haida kunstnikud lõikavad oma kujud argiliidist, mis on erakordselt delikaatne kivi ja mida leidub ainult haidade külas. Need kujud aga on hoopis teisest maailmast ega kuulu tänapäeva, nad on täis vanu endisaegseid sümboleid. Daphnie Odjig Norval Morisseau, Goyce ja Joshim Kakegamic, kõik Kesk-Kanada woodland indiaanlased, on kahekümnenda sajandi kanada tähelepandavaimad kunstnikud oma eredate värvide, üllatava ainevalla ja tehnika poolest, olgu siis tegu kas maalide või graafikaga. Need kõik on seotud esivanemate müütide ja rituaalidega. Need müüdid ja rituaalid on ikka veel aus ja pühad. Moodsate indiaani maalikunstnike hulgas on toimunud enam kui üks vägivaldne surm, need on põhjustatud pahameelest, vihast ja abitusest nende vastu, kes on suguvõsa vanad saladused reetnud valgete kultuurile.

Ometigi on just valgete kultuur maa pärisrahva kultuuri edutanud. James Houton, ise kunstnik, ning George Swinton, kes on autoriteet eskimo kunsti alal ning Carletoni ülikooli professor Ottawas kanadalaste uurimuste õppetooli juures, on mõlemad üle 30. aasta eskimo kunsti kogunud, uurinud ja propageerinud. Kui neid kahte poleks olnud, siis poleks ka Winnipegi kunstimuuseumis olnud esmaklassilist eskimo kunstikogu, samuti puuduks Ontario kunstimuuseumis Klameri kollektsioon ning Toronto Dominion panga kollektsioon. Houston on olnud selleks katalistiks, kes muretses Pond Inleti graafika kooperatiivi jaoks nii ruumid kui kõik vajalikud materjalid, tema teeneks tuleb lugeda ka kunstikolooniaid Cape Dorsetis, Povongnitukis, Baker Lake'is ning meil puuduksid niisuguste kunstnike tööd nagu Kenojuak, Pitseolak, Davidialuk, Tivi Etook ja Jessie Oonark.

Eskimo kunstnike talent ja geenius — kus tihtipeale terved perekonnad on kunstnikud ja elavad väikeses ühiskonnas — on üks imestusväärsemaid kunstiilmutusi kanada visuaalkunsti alal. Need kaks paralleelset kunstiliikumist — üks eskimode keskel ja teine mitmete indiaani suguharude keskel ja mitmes paigas üle Kanada — on lausa enneolematu nähe, kuna ta seob eelmisi sajandeid praeguse sajandiga. Nende tööd, olgu siis tegu skulptuuri, dekoratiivse kunsti või maalikunstiga, on ainukesed õiged kanada kunstid.

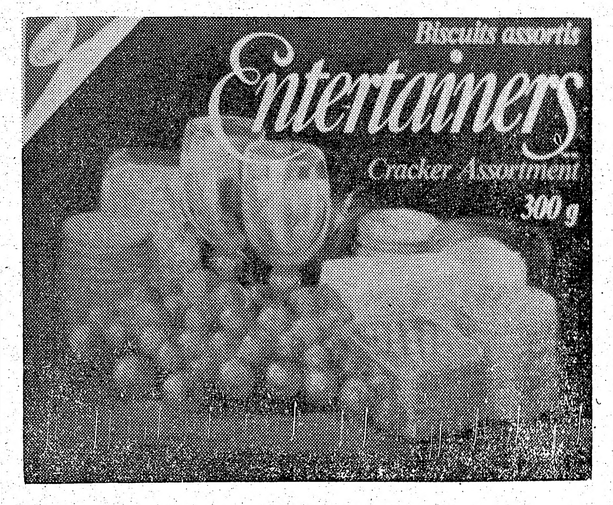

Tuntud suurettevõte Christie Co. tellis maalikunstnik Joann Saarniidult realistlikus menetluses õlimaali, millist reproduktsiooni kasutatakse produkti karbi kaanel Kanadas ja Ühendriikides.

„VABA EESTLANE" on vabade eestlaste häälekandja

VABA EESTLANE

Ilmub 2 korda nädalas — teisipäeval ja neljapäeval

Teisipäeval, 15. novembril 1983 — Tuesday, November 15, 1983

Dr. Vello Soots esineb loenguga

Kolmapäeval, 23. novembri õhtul kell 7.30 esineb dr. Vello Soots Tartu Instituudi loengusarjas teemaga „Propaan, alkohol ja muid võimalusi jõuvankrite küttes". Loeng toimub Tartu College'i suures saalis.

Õliajastu, mis on toonud meile „autokultuuri", hakkab varsti lõppema. Juba praegu on õli saadavus väga ebakindel, olenedes sageli maailma poliitilistest olukordadest. Loeng käsitleb võimalusi bensiini kui jõuvankrite kütteaine asendamiseks, kui õli-tagavarad hakkavad kahanema. Propaan on juba nüüd kasutusel mitmel pool maailmas; tulevikus võime näha auto kütetena vesinikku ja elektrit aatomijõujaamadest.

Vello Soots on Tartu Instituudi direktoraadi liige ja on juba aastaid olnud ka tegev Metsaülikoolis ja Lembitu Lipkonnas. Dr. Soots saavutas doktorikraadi füüsikas 1964. aastal Toronto Ülikoolis. Ta oli füüsika õppejõuks Toronto Ülikoolis kuni 1974. a., mil ta siirdus Ontario Transpordiministeeriumi uurimisosakonda, kus ta tegeles uute transport-energia süsteemidega. Praegu on ta jõuvankrite alternatiivkütete (alernative transportation fuels) osakonna juhataja.

Ootame kõiki sellele väga huvitavale tuleviku transportprobleemide arutlusele. Nagu alati, järgneb loengule kohvi ja võimalus edasi vestelda lektoriga ja teiste kohalolijatega.

NALJA

MEIE VIIMANE LIHA .....

Hiljuti luusis Tallinnas Balti jaama ees kass, kellele oli kaela riputatud plakat: „Meie viimane liha".

Miilitsatel oli palju jooksmist, enne kui nad kassi kätte said.

Rahva hulgast kostis: „Kas tema tuleb ka Venemaale saata?"

wintario

10. novembril peetud Wintario loterii loosimisel langesid 100.000-dollarilised peavõidud pileteile nr. 052330, $10.000 võitsid piletid nr-d 477001 ja 121681, $1000 — 15822, $100 — 2033, $10 — 566, $50 segijärjekorras numbrid 061155 ja tasuta piletiraamatu 95. Nädala müstilise preemiavõidu (Pontiac 6000) võitsid nr. 648179, nädala preemiavõidu $1000 numbrid 0185.

Sündmuste kalender

17., 18., 19. ja 20. novembril Peetri kiriku ruumides EKKT 28. kunstinäitus.

Laupäeval, 19. novembril kell 7.30 õ. Eesti Maja suures saalis Kotkajärve 30. juubeliball.

Kolmapäeval, 23. novembril kell 7.30 õ. Tartu College'is loeng: „Propaan, alkohol ja muid võimalusi jõuvankrite kütteks".

Neljapäeval, 24. novembril kell 7.30 õhtul Eesti Majas TE Aianduslubi korraldusel Madis Jürima loeng.

Laupäeval, 26. novembril kell 2 p.l. Ehatares E. Abistamiskomitee ja Ehatare ühine loterii ja näitemüük.

Laupäeval, 26. novembril kell 7 õ. Eesti Majas T. E. Õngitsejate ja Jahimeeste Seltsi „Jahimeeste sügispidu".

Pühapäeval, 27. novembril kell 12. 30 p. Eesti Maja keskmises saalis TE Pensionäride Klubi jõululaat.

Laupäeval, 31. detsembril kell 7.30 õ. A/S Eesti Maja Torontos uusaasta vastuvõtu-ball.

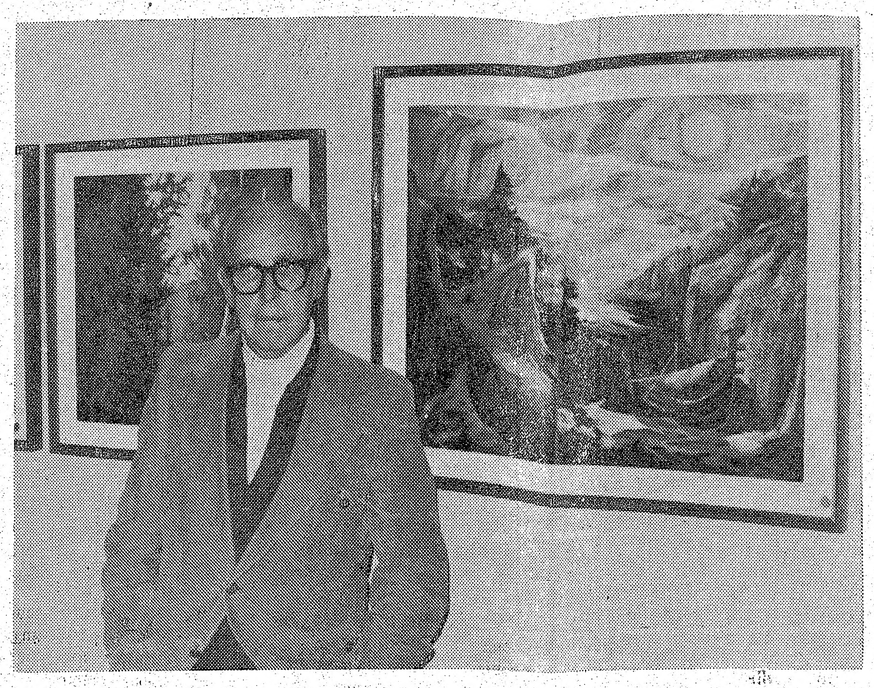

Kunstnik Joann Saarniit oma näitusel esitatud tööde ees. Foto: Vaba Eestlane

Joann Saarniidu kunstinäitus

Eesti Maja väike saal on saanud eestlaste kunstigaleriiks, kus tänavu on toimunud neli üksteisele järgnevat ühemehenäitust. Viimasena toimus seal Joann Saarniidu 36. iseseisev kunstinäitus. Näituse järjekorranumber on tähelepandavalt kõrge ja näitab kunstniku vitaalsust kujutavkunstilise loojana, sest lisaks aastanäitusele on ta osa võtnud veel mitmeist grupinäitusist. Ka on selle pika aja jooksul ta tööd leidnud koha paljudes kollektsioonides.

J. Saarniit on rahutu hingega kunstnik, kel on raske tegevuseta olla, kuna ideed ja motiivid tulevad ning sunnivad väljendamisele. Läbi mitme maa, eriti sõjaaegsel Venemaal rännakul saadud kogemustest on kogunenud materjale, millest kõigest on midagi ta loomingusse jäänud, kuni Kanada motiivid, mõttekujunduslikud maastikud, mõne kinnisobjektiga värviküllases maalipildis, on saanud lahendatuse. Oma tugeva koloriidimeele ja puhtate eredates toonides värvidega on need maastikud meeleolulise varjundiga. Teistes figuraalkompositsioonides on ta kasutanud etnograafilisi või ajaloolisi motiive, paigutatuna samasse keskkonda.

Rääkides läbi käidud maadest saadud kogemustest, on ta meelisaineks hoopis kaugema ainevalla juurde minek, sumeri stiilisugemetega tänapäevasele elule lähenemine.

Nii on ta looming juba aastaid olnud kahepalgeline, ühel pool peamiselt maastikulised õlimaalid, teisel sumeri motiive nagu kuldsest ajastust tänapäeva toodud elunähted. Mõneti vajaksid need paatinakihti kauge aja mulje sugereerimiseks, ehkki ka minevikku võib kuldse ajana sümboliseerida.

Näitusel oli välja pandud 33 õlimaali ja 10 segatehnilist sumeri sarja fragmenti. Eri suuruses tööd olid korralikult raamitud, mis andis näituse üldpildist korrapärase mulje.

Aastatega on Saarniit olnud kindlakskujunenud „käekirjaga" looja, kellel on oma veendunult kindel kunstile lähenemise filosoofia ja mida ta on püüdnud oma rahutu loojakarakteri läbi esteetiliselt vormida. Just äsjasel näitusel võis mõne töö juures märgata mõningat rahunevat pintslitõmmet, mis maastikule andis pehmuse („Lõuna-Eesti maastik", „Ohvrikivi"), samuti on Saarniit vabanenud vahepealseist pessimistlikest taevavärvitoonidest. Uutes töödes on selleski osas optimistlikkust ja nagu rõõmugi looduse ilminguist tabatud.

Saarniit peab olema meie ühiskonnas populaarne, kolmveerand väljapandud töödest müüdi. (Selle kõrval võiks märkida, et tänavune kunstisügis samas varem peetud näitustega on müükide poolest õnnestunud. Võibolla pole eriti ekslik, kui arvestada, et neljal näitusel müüdud tööde koguarvuks on 70—80).

J. Saarniit ei tunne puhkehetki, ta peab midagi tegema, mingi eneses oleva idee rakendama selles ettekujutuslikus vormis, mida ta on kogenud, näinud ja milliseks ta „käekiri" selle kujundab.

H.

Kas ähvardus või kogunemine rünnakuks?

USA sõjalaevastik Liibanoni rannikul, Iisrael kutsub reservväelased kordamisõppustele, Süüria mobiliseerib mehi „eesoleva ähvardava" võimaluse vastu

WASHINGTON — Ameerika laevastik on koondunud Liibanoni rannikule jõudemonstratsiooniks Süüriale, et USA seisab lähedal ja on valmis võtma kontrolli oma kätte purustatud Liibanonis, kui Süüria võiks kavatseda sissetungi Liibanonisse.

Möödunud nädala lõpuks suurenes laevastik mitme laeva võrra; seal oli kolm lennukite emalaeva, 20 muud sõjalaeva ja 300 võitluslennukit. USA nimetas seda „Ameerika tugevuse ja otsustusvõime" demonstratsiooniks. USA kaitseminister Weinberger ütles, et ebatavaliselt suur arv USA sõjalaevu Liibanoni lähedal on rutiinipärane ja osa laevadest lahkuvad varsti muudele ülesannetele.

Süüria on kutsunud sisse 100.000 reservväelast ja mobiliseeris oma armee selle vastu,

mida Damaskuse raadios nimetati kui ligiolevat USA invasiooni

kättemaksuks 23. oktoobril USA sõdurite vastu tehtud terroriatentaadi eest Beirutis, mis surmas 233 sõdurit.

Iisrael on teinud teatavaks plaani oma jõudude mobiliseerimiseks käesoleval nädalal. Ka seal ütlesid ametivõimud, et see on rutiinipärane manööver, mida teostatakse tavaliselt kaks korda, aastas, ega ole kuidagi seotud sündmustega Liibanonis või pommiatentaadiga Türoses, kus sai surma 60 inimest, neist 28 iisraelast.

Kesk-Idas on küsimuseks, kas USA laevastik tahab oma merejalaväelaste surma eest tasuda.

Terve rida lahendamata küsimusi võivat hoida tagasi algatuse,

ajal kui USA laevastik on Liibanoni vetes valmis löögi andmiseks.

Üheks küsimuseks on ebakindlus praegu N. Liidu juhi Juri Andropovi ümber. Arvatakse, et haige Andropovi ametikoha pärast toimub praegu väga äge võimuvõitlus, ja kui USA teostaks mingi aktsiooni, siis poleks teada kuidas võiks sellele reageerida mõni uus võimupositsioonile pääsenud isik N. Liidus.

Ka pidurdavat USA rünnakut araabia riikidele jääv mulje.

et USA ja Iisrael on Liibanoni sõjas liitlased.

Seda on juba Süüria oma mobilisatsiooni teostamisel väitnud.

USA Euroopa liitlased tunnevad kergendust, et ameerka kättemaksu aktsioon hukatud sõdurite eest ei ole nii ulatuslik, kui nad olid alul kartnud. Nüüd on möödunud üle nädala, kui USA oma sõjalaevastiku koondas ähvarduseks Liibanoni ranniku lähedusse. Liitlased on tagasihoidlikult andnud USA-le nõu hoiduda suuremast kokkupõrkest, mis tekitaks veelgi suurema pinge Kesk-Idas.

Oht kokkupõrkeks näis olevat lähedal möödunud reedel, kui Süüria õhutõrjekahurid tulistasid USA võitluslennukeid, mis lendasid üle Süüria väeosade Liibanonis. Tabamusi ei olnud, kuid hiljem on kuuldusi, mida Pentagon on eitanud, et üks lennuk hoidudes tulistatud raketist, põrkas teisega kokku ja kaks USA lennukit hävisid.

Part tegi kunstiteose

LONDON — Kunstiarmastaja Maureen Gledhill oli vaimustatud ühest värviküllasest abstraktsest maalist, mille eest ta maksis $185. Ta oli tööst vaimustatud kuni ta avastas, et selle oli maalinud part. Nüüd ta tahab oma raha tagasi, aga pardi omanik väidab, et pardi kunstitöö on „looduslik". Kunstiostja oli näinud tööd ühe kujuri juures, kes polnud tahtnud tööd müüa, aga andis tungivale nõudele järele. Hiljem kui Gledhill vaatas maali, ta leidis nagu oleks kana sellel kõndinud ja läks müüjalt lähemat selgitust saama. Mees selgitaski, et part oli pääsenud oma puurist välja, teinud jalad värviseks ja hakanud üle lõuendi jalutama. Kui kujur nägi, et pardi „loomingul" oli mingisugune süsteem, ta lasi ka teisi värve kasutada, öeldes et pardil oli hea silm kompositsiooniks ja koloriidiks. Mees keeldus tööd tagasi võtmast, väites et selle töö hind peaks olema palju kõrgem, kuna part oli „looduslik" maalija.

Värskemad uudised loete „VABA EESTLASEST"

Andropov siiski alles juhiks

MOSKVA — Maailmas räägitakse juba N. Liidu juhi Juri Andropovi järglase valikust ja võimalikust surmast pärast pikemaajalist avalikkusest eemalolekut. Möödunud nädalal saadi siiski kaks selget tunnusmärki, et president Juri Andropov, vaatamata haigusele hoiab alles kindlalt oma käes kontrolli oma diktaatorriigis.

Esimene näide Andropovi muutumata staatusest ilmnes kommunistliku partei ajalehes Pravdas avaldatud artiklist, kus ülistati president Leonid Brezhnevi, kelle surmast möödus oktoobripühade järel aasta ja kaks päeva, hiljem tuli võimule Juri Andropov, kes haaras oma kätte kolm juhipositsiooni N. Liidu riigiaparaadis.

Ajalehes öeldi, et pärast Brezhnevi surma N. Liidu Kommunistliku Partei Keskkomitee kinnitas jälle Lenini siseriigi ja välispoliitika kontinuiteeti.

Juri Andropovi valimine N. Liidu Kommunistliku Partei Keskkomitee peasekretäriks ja siis N. Liidu Ülemnõukogu presiidiumi presidendiks on andnud kehastuse sellele ühtsusele.

Teine näide Andropovi muutmatult võimul püsimisest väljendus tervituses kommunistlike ajalehtede toimetajaile, kes olid tulnud Moskvasse katma revolutsiooni aastapäeva tseremoonia sündmusi. Selle andis edasi poliitbüroo liige Boris Ponomarev, hääleõiguseta liige Kremli tipus.

Ponomarev andis edasi tervitused ja edusoovid ajakirjanikele nende tööks

kommunistliku partei peasekretärilt ja ülemnõukogu presiidiumi presidendilt J. Andropovilt.

Läänemaailma vaatlejad arvavad, et täielike ametinimede kasutamine näitab, et pole olnud mingit muudatust N. Liidu juhikohal. Vaatamata neile „proovidele", kus Andropov siiski isiklikult end ei näidanud, on läänemaailmas spekuleeritud juba laiemalt tema võimaliku järglase kandidaadi üle. Esimesena on räägitud Juri Andropovi endisest rivaalist ja Brezhnevi „kroonprintsist" 72-aastasest Konstantin Tshernenkost.

Pommiplahvatus USA Capitolis

WASHINGTON — USA Kongressi ja Senati asukohas Capitolis, Washingtonis asetati möödunud nädalal pomm, mis põhjustas mõnel määral kahjustusi, paisates välja aknaid ja raputades alla seintelt krohvi. Õnneks ei olnud sel ajal istungit. Arvatakse, et pommipanijad olid Armed Resistance Unit liikmed. See on väike terroristide grupp, kes on vastu USA sõjalistele interventsioonidele välisriikides. Võimalike uute pommiatentaatide vältimiseks võeti kasutusele suuremaid ettevaatusabinõusid.

EKKT kunstinäitus avati

Pühapäeval oli suurem kunstihuviliste arv EKKT 28. kunsti aastanäituse avamisel Peetri kiriku saalides, kui viimastel aastatel on tavaks olnud. Suuremas saalis oli rohkesti inimesi, kes jälgisid näitleja Rudolf Lipu avamist.

R. Lipp käsitles maapao loomingut ümbritsevas võõrakultuurilises keskkonnas. R. Lipp ütles, et eesti kunstnikud, kes omal ajal välismaadel töötasid jäid ikkagi rahvuslikeks eesti loojaiks. Sama on teinud eesti kunstnikud, kes tänasel näitusel oma töid esitavad. Kusagil jääb ikka sisse isamaatus. Mitmedki maalid, mis täna esitatud siin, võivad tulla esitamisele kord Vaba Eesti kunstimuuseumis või eesti kodudes. Eestlased, täitke oma kodude seinad eesti kunstnike töödega, pöördus ta kuulajate poole.

Järgnevalt tutvustas ta kunstnikke, kes avamisel viibisid:

Alar Aedma, Helmi Herman, Mai Järve, Tiiu Kadak, Eduard Lillepõld, Jaan Miljan, Magda Pihla, Erna Relvik, John Tanner, Ants Vomm ja Benita Vomm.

Näitusel on kahes saalis väljapandud 13 kunstnikult 46 tööd, kus on esitatud eritehnikaid ja laade. Üldpildilt on näitus aga eelmistest aastatest tuttav ja võib näituse läbi käia peagu ilma kataloogi vajamata, enamuse kunstnike loomingustiil on juba tuttav. Uued esinejad on Alar Aedma kolme segatehnilise tööga, praegu Montrealis elav Marino Alt viie õlimaaliga, Erna Relvik kolme õlimaaliga. Endistest esinejaist pakuvad uudset Eduard Lillepõld mosaiikide ja kiltkivilõigetega. Magda Pihla on tuttav oma kunagistelt ühemehe näitustelt.

Näitus jääb avatuks eeloleval neljapäeval, reedel ja laupäeval kell 6—9 õ., ja pühapäeval kell 2—9 p.l.

Pagari- ja kondiitrisaadused, delikatessid, shokolaadid ja maiustused

SUUR VALIK LIHASAADUSI JA JUUSTE. TORDID PIDULIKKUDEKS SÜNDMUSTEKS. 80-ISTMELINE KOHVIK.

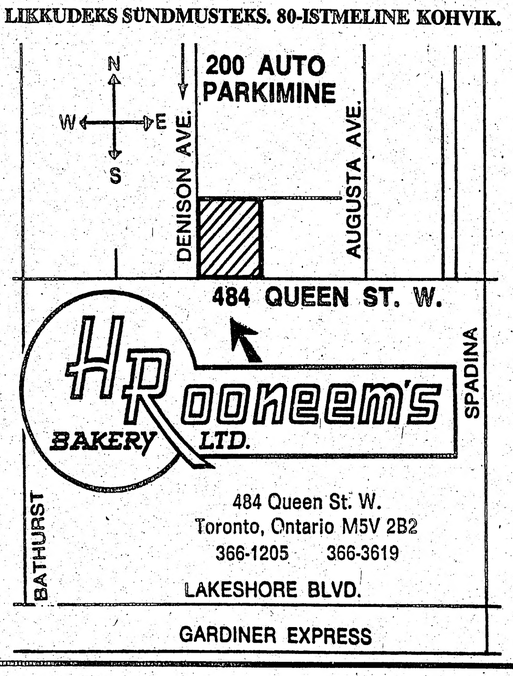

484 Queen St. W.
Toronto, Ontario M5V 2B2
366-1205 366-3619